

XLI. évfolyam 2018. november–december

Kertbarát

magazin

CSENGETTYŰKKEL
RAKOTT ÁGAK

A TÉL LÁNGJA

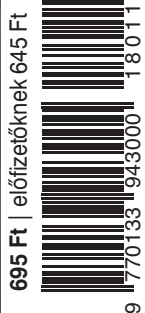
DÍSZEK
AZ ÜNNEPI ASZTALRA

Kuponakció

JÓT, VAGY JOBBAT
Bock József

NAPPALI A KERTBEN
- KERT A NAPPALIBAN

TÉLI
PIRAMISOK

KAUTZKY ARMAND *kertje*

AZ ELSŐ 25 ELŐFIZETŐNK 2000 FT-OS OÁZIS VÁSÁRLÁSI UTALVÁNYT KAP

A MAGYAR POSTA TÉLI AKCIÓJÁBAN

A MAGYAR MEZŐGAZDASÁG KFT. GONDOZÁSÁBAN MEGJELENŐ LAPOK

Piacvezető
agrárgazdasági hetilap

A legnagyobb-palányszámú
állattenyésztési hetilap

Piacvezető kertészeti
hetilap

A kertbarátok közkedvelt
magazinja

Pegazus -
A lovasok lapja

A legolvasottabb
méhészeti lap

Kertészek és kertbarátok
hetilapja

A hegyközségek
szakfolyóirata

A MAGYAR MEZŐGAZDASÁG KFT. KIADVÁNYAINAK AKCIÓS ELŐFIZETÉSI ÁRAI

KIADVÁNY	1 ÉVRE	1/2 ÉVRE	1/4 ÉVRE
Magyar Mezőgazdaság	~~24 720~~ 21 000	~~12 360~~ 10 500	~~6 180~~ 5 250
Kertészet és Szőlészet	~~22 080~~ 18 840	~~11 040~~ 9 420	~~5 520~~ 4 710
Kistermelők Lapja	~~4 920~~ 4 200	~~2 520~~ 2 100	-
Méhészet	~~5 160~~ 4 400	~~2 580~~ 2 220	-
Kerti Kalendárium	~~3 960~~ 3 300	-	-
Kertbarát Magazin	~~3 670~~ 3 270	-	-
Pegazus - A lovasok lapja	~~8 340~~ 7 080	-	-
Borászati Füzetek	~~8 400~~ 7 140	-	-

FIZESSEN ELŐ MOST!

**AZ AKCIÓ 2018. OKTÓBER 1. ÉS
DECEMBER 31. KÖZÖTT ÉRVÉNYES.**

A lap megrendelhető hírportálunkon a <http://magyarmezogazdasag.hu/lapcsoport> weboldalon, valamint előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, a www.posta.hu webshopban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen és telefonon a +36-1-767-8262 számon. A kedvezmény más akcióval nem összevonható.

Mikor van karácsony?

December 24-én. Ám amikor ezeket a sorokat írom november közepén, a fővárosban már csilingelnek a csengettyűk a köztéri karácsonyfákon, a múlt hét végén pedig már megnyitott az egyik nagy múltú karácsonyi vásár. Ünnepi ajándékvásárra, akciós játékvásárra hívnak a postaládámból naponta kihulló szórólapok. Itt a karácsony, vegyél, vegyél, vegyél, vegyél - üzenik nap mint nap, kikerülhetetlenül.

Emlékszem még, amikor kisiskolás koromban augusztusban megláttam a boltok kirakataiban az iskolai füzetcsomagok, iskolatáskák vásárlására felhívó hirdetéseket, mennyire bosszús voltam, elrontják a szüniidő utolsó heteit is az iskolai riogatással. Akkor nem sejtettem, hogy lesz ez annál sokkal rosszabb is. És bár a karácsony nem a riogatás eszköze, november elején mégis kissé korainak érzem még a karácsonyfadíszeket a szupermarket polcain vagy az ajándékboltokban.

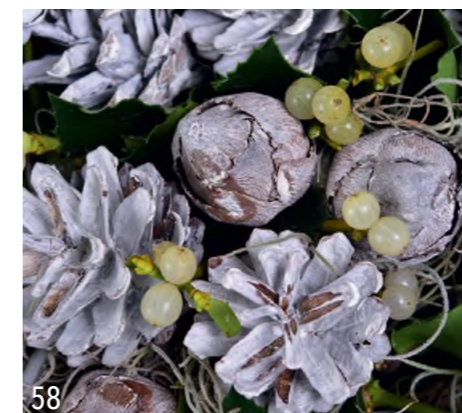
A kereskedők számára kétségtelenül a karácsony az egyik legjobb, ha nem a legjobb forgalmú üzleti időszak, nem lenne hát baj minél jobban széthúzni, ennek vagyunk a tanúi, és évről évre mind nagyobb ez a széthúzási hajlandóság. Mi persze hallgatunk a szóra, és hát valljuk be, a hatásos marketing minket is magával ragad, szépen fogynak a polcokról a legújabb divat szerinti karácsonyi díszek, otthon pedig a rejtekhelyek, ahová a meglepetéscsomagokat eldugjuk.

Néhány európai országban már az első adventi vasárnapkal kezdődik összerakni a karácsonyi asztalt, a család tagjai szépen becsomagolt ajándékaikat leteszik az arra kijelölt helyre, hogy azután a szentestén vagy 25-én ünnepélyesen átadják, megajándékozzák egymást.

Az advent a katolikus egyházban a készüllet ideje, olyankor a hívó emberek fölkészítik lelküket a Megváltó születésének megünneplésére, hajnalonként rorate misére hív a hangszó. Emelkedett lélekkel várják, és persze szervezik a karácsonnyal kapcsolatos világi szokások kivitelezését is. Lassan azonban úgy tűnik, az üzleti csillogásban elvész az ünnepi hangulat, a lelki, érzelmi tartalom. A hívogató áru kínálat láttán az embert magával sodorják az ellenállhatatlan ajánlatok, megfogják, rabul ejtik a hatásos üzleti fogások. A kertészek, virágkötők számára a mikulásvirág megjelenése a „becsengetés” az ünnepre, népszerűsége oly mértékben nő, hogy az eladási listák legelején tanyázik. Nagy szakértelem és technikai fölkészültség kell e látványos, különlegesen szép, piros, fehér vagy rózsaszín, márványozott mintájú virágzati fellelvelű cserepes növény elkészítéséhez, amely majd méltón díszítheti az otthonainkat. A karácsonyfatermesztő-telepeken pedig sűrűn csattog a fejsze, zúgnak a motoros fűrészek, és indulnak a kivágott fenyők a városok piacai felé.

Így épül a karácsonyi ipar, amelynek mi is a részesei vagyunk. Ki sokkal, ki kevésbé, ám december közepe felé mindannyiunkat elkap a vásárlási hév. Látogassunk el a sarki virágüzletbe is. Hogy grincsfát veszünk vagy ezüstfenyőt, netán műfenyőt díszítünk, izlés dolga, és persze költségvetési döntés is. Azt azonban remélem, hogy minden olvasónk otthonát díszíti majd az idén is legalább egy nagyszerű mikulásvirág, az ügyes kezű és kreatív kertbarátok pedig elkészítik az év adventi koszorúját a családnak. Nem kell rohanni, karácsony december 24-én van.

Bu'ka'

HONDA**EU 22i GENERÁTOR***Nem ismer lehetlent***HONDAshop.hu****BEMUTATJUK**

- 6 Szépséges didergők
- 18 Csengettyűkkel rakott ágak
- 26 Kiváló magyar árudák
- 28 Télen is lehet színes
- 38 A tél lángja
- 48 Fenyőfélék a Bibliából
- 60 Kedves papírházikók

KERTEK-EMBEREK

- 8 Kautzky Armand
- 12 Nagypáról unokára
- 20 Jót, vagy jobbat – Bock József

IDEGEN TÁJAKON

- 16 Téli piramisok

ITTHON

- 24 A magyar kikerics

IDŐSZERŰ

- 31 A kert csendje
- 36 Lesz-e hótakaró?

KERTET ÉPÍTÜNK

- 42 Nappali a kertben
– kert a nappaliban
- 46 Kert a szobában

KERTÉSZPALÁNTA

- 52 Moha és Páfrány karácsonyfája

MAGOT KÜLDÜNK

- 53 A kínai nandína

VENDÉGLÁTÁS

- 54 Hagyomány, kis csavarral
- 56 Ha körülnézünk a spájzban

VIRÁGKÖTÉSZET

- 58 Díszek az ünnepi asztalra

SZÉPSÉGES DIDERGŐK

Mielőtt ránk törne a szomorúság lombjavesztett kertünk láttán, menjünk közelebb növényeinkhez. Akár úgy, hogy melegen fölöltözünk és kimegyünk megvizsgálni őket, akár úgy, hogy a szobából csodáljuk a meztelen ágak rajzos formáját, a díszfüvek, elnyílt évelők száraz leveleit, terméseit. Miközben gyönyörködünk paszellszíneikben, elgondolkozhatunk, vajon mi történik növényeinkkel a téli nyugalom idején? Valóban téli „álmot alszanak”, ahogy Petőfi verse oly művészen ábrázolja?

Az évszakok változását figyelve sokszor fölteszük a kérdést, miért vesztik el sok növény a lombját, és mások miért maradnak zöldek egész éven át. A válaszban Darwin gondolata is segít, szerinte ugyanis nem az a faj marad életben, amelyik a legügyesebb, leggyorsabb vagy legokosabb, hanem az, amelyik képes az állatokra és a növényekre is. A környezet egyre gyorsabban változik, ez pedig nagy kihívás minden élőlény számára. A botanikusok szerint a lombhullatás újabb keletű alkalmazkodási mód, amely a törzs-

fejlődés során később alakult ki. Amikor a növény a fagyos talajból nem tud vizet fölvenni, és a napsütés sem hoz elegendő meleget, sok fa, cserje és lágyszárú évelő úgy védi magát a kiszáradástól, hogy ledobja le-

veleit, a rügyeket lezárja és kis időre nyugalomba vonul.

Bár nem látványos, de a növények belsejében télen is nagy változások mennek végbe. Mialatt a hormonok megakadályozzák a kihajtást, a hideg hatására a növény belső laboratóriumában szép lassan virágkezdmények fejlődnek ki. Ezt követően növényeink ugrásra készen várják, hogy melegebben az idő, öntözze őket a langyos tavaszi eső, és máris növekedésnek indulnak. Melegebb tájakon, ahol a tél csak kis lehűlést hoz, és a talaj sem fagy át mélyen, sok lomblevelű növény nem minden évben, ha-

A kitartás bajnokai

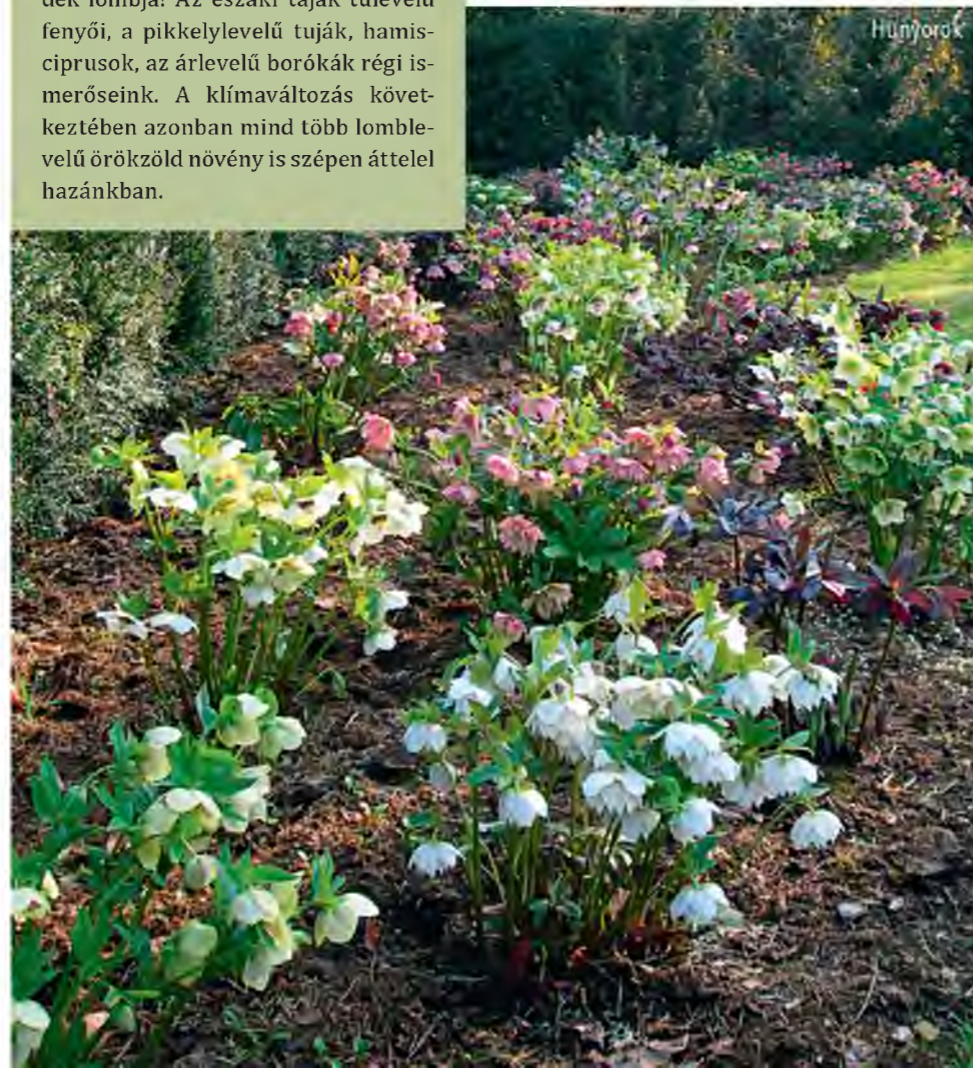
A fák, cserjék és évelők között is találunk olyanokat, melyek télen sem vesztik el leveleiket, hanem örökzölden vagy csak áttelelő zölden megtartják azokat. Milyen változatos az örökzöldek lombja! Az északi tájak túlevelű fenyői, a pikkelylevelű tuják, hamisciprusok, az árlevelű borókák régi ismerőseink. A klímaváltozás következtében azonban mind több lomblevelű örökzöld növény is szépen áttelel hazánkban.

Élettani szárazság babérmeggyen

Bőrlevél, mögötte fehér som

Hunyorok

Madárberkenye

FOTO: AMBRUS MÁRIA ZSÓFIA

Színes vesszők, maradé termések

Sok lombhullató fa és cserje igazán mutatós marad akkor is, amikor elveszíti lombját. Sárga, piros, zöld, barna vesszejük, érdekes rajzolatú lehámló kérgük annyi szépséget kínál, hogy egyáltalán nem válik unalmassá kertünk téli látványa sem. A nemesítők munkájának eredményeként sok gyümölcsstermő díszfánk termése egészen tavaszig az ágakon marad. A díszalmák, berkenyék, a hóbogyó, a tűztövis, a madárbers fajtái szinte minden kertészeti árudában beszerezhetőek. Számos fás szárú növényünk örvendeztet meg bennünket szépségével, és kínál téli táplálékot kerti madarainknak hónapokon keresztül.

nem ritkábban, csak két-háromévenként váltja a lombját. Erre azért képes, mert télen, amikor a nap melegétől a levél dolgozni kezd, azaz fotoszintetizál és párologtat, a gyökerek tudnak vizet fölvenni a talajból, a növény nem szárad ki. A mediterrán régióban számos ilyen növény él, gondoljunk

csak a zsályára, rozmaringra, kakukkfűre és néhány, hazánkban is szépen díszlő babérmeggyre. Távolabbról is érkeztek hozzánk lomblevelű örökzöldek, amelyek szépségében télen gyönyörködhetünk igazán. A japán babérsom, a japán kecskerágó, a magyal zöld vagy tarka levelei önmagukban is

Madárbers

Fekete hunyor (Helleborus niger)

Petőfi Sándor:
Itt van az ősz,
itt van újra

(részlet)

...És valóban ősszel a föld
Csak elalszik, nem hal meg;
Szeméből is látszik, hogy csak
Álmos ő, de nem beteg.
Levetette szép ruháit,
Csendesen levetkezett;
Majd fölöltözik, ha virrad
Reggele, a kikelet.
Aludjál hát, szép természet,
Csak aludjál reggelig,
S álmodj olyakat, amikben
Legnagyobb kedved telik...

Fehér som
(Cornus alba 'Sibirica')

Szürke juhar

szépek, hát még, ha piros bogyókkal is fölöltöztetik magukat. Ha lomblevelű cserjéink nem tudnak vizet fölvenni az átfagyott talajból, akkor a párologás következtében kiszáradnak. Ettől úgy védhetjük meg őket, ha félárnyékos helyre, magasabb fák északi oldalára ültetjük, vagy hálóval, fenyőgallyal, nádszövettel árnyékoljuk őket télen. Különösen a fiatal örökzöldeknek van szükségük ilyen védelemre télen.

Megfigyelhetjük, hogy némely örökzöld növényünk levele télen lankadtan lóg, például a ráncoslevelű bangitáé, vagy megráncosodik, mint a bőrlevél, illetve a télálló kaktuszaink módosult szára. Ősszel ezek a növények elpárologtatják leveleikből a vizet, hogy jobban átvészeljék a hideget, a koncentrált szövetnedv ugyanis kevésbé fagyérzékeny, mint a vízzel teli sejt. Egy-két növényünk, mintha eltévesztené az időt, már télen kivirágzik. Ilyen a téli jázmin, amely sárga virágait már januárban kibontja, az évelők közül pedig a fekete hunyor, melyet az angolok karácsonyi rózsaként is emlegetnek, hiszen már decemberben elkezd nyílni. Más hunyorok sem maradnak el sokkal tőle, februárban nyitják virágaikat a fák alatti árnyas területeken, hogy mire a lomb összezár felettük, már magot is érleljenek.

Ambrus Mária Zsófia

Az igénytelenség elkerül

Kautzky Armand Egerben született, édesapja, *Kautzky Ervin*, és édesanyja *Kopetty Lia* színészek voltak. Ő is a színészi pályát választotta. Közel harminc éve végezte el a Színház- és Filmművészeti Főiskolát és azóta a Madách Színház tagja. Az évtizedek alatt számos szerepben állt színpadra, és sok filmben is láthattuk. Munkásságát Jászai Mari-díjjal is kitüntették. De legalább ilyen intenzitással kölcsönözte hangját a világ vezető filmszínészeinek. Kellemes orgánuma a védjegyévé vált, az ő hangján ismertük meg többek között *Pierce Brosnant*, *John Malkovichot*, *Tom Cruise-t*, és számos színészt a filmvilágból.

Amikor a címe felől kérdeztem, biztos voltam benne, hogy nem a belvárosban kell majd keresnem *Kautzky Armandot*. A hegy lábánál az utolsó utcába kanyarodunk be, ott is az utolsó házat vásárolta meg évekkkel ezelőtt a *Kautzky* család. Az erdő szinte összeér a kerttel, az udvaron még magasles is áll, a két kutyus, *Csipke* és *Zsepi* pedig türelmetlenül várja az erdei sétát, amit miattunk kellett elhalasztani. A ház és a kert hamisítatlan polgári környezet, a nagy nappalit megtöltik a cserepes virágok, vázákban művészi elrendezett csokrok díszlenek az asztalokon, a kandallón. A bokrokkal, fákkal határolt kertben a házigazda saját maga gondozza a füvet és nagy élvezettel ülteti tavasszal az egynyári virágokat. Most azonban nem elégedett a látvánnyal, és ennek oka egy balatoni ház.

Tíz évvel ezelőtt vettem a Balatontól észak-nyugatra egy házat, szépen felújítottam, és mivel nyáron szabad vagyok, ott élünk a nyári hónapokban. Színesként még soha nem számoltam a szabadságomat, év közben, és az év végi ünnepek alatt úgyszincs egyetlen szabad percem sem, hiszen a szórakoztatóiparban az a főszerep. Nyáron viszont több hónap is szabaddá válik. A feleségem természetgyógyász, nem hivatalban dolgozik, a gyerekek pedig iskolások, nyáron nekik is szünetük van. Nagyon élvezzük az ottani létet, már életformánkká vált. A teraszról látom a Badacsonyt, a szigligeti várat, a Balaton-felvidék nagy szeletét, a csillogó víztükröt. Egész nyáron ott lakunk, szeptember elején költöztünk haza – mutat körbe a kerti bokrokon, amelyek az elmúlt hónapokban az ég felé törtek. – Nemcsak mi költözünk haza, magammal hozom a muskátlikat, a cserépre ültetett egynyári virágokat, hogy még itt is élvezhessük egy darabig a látványukat.

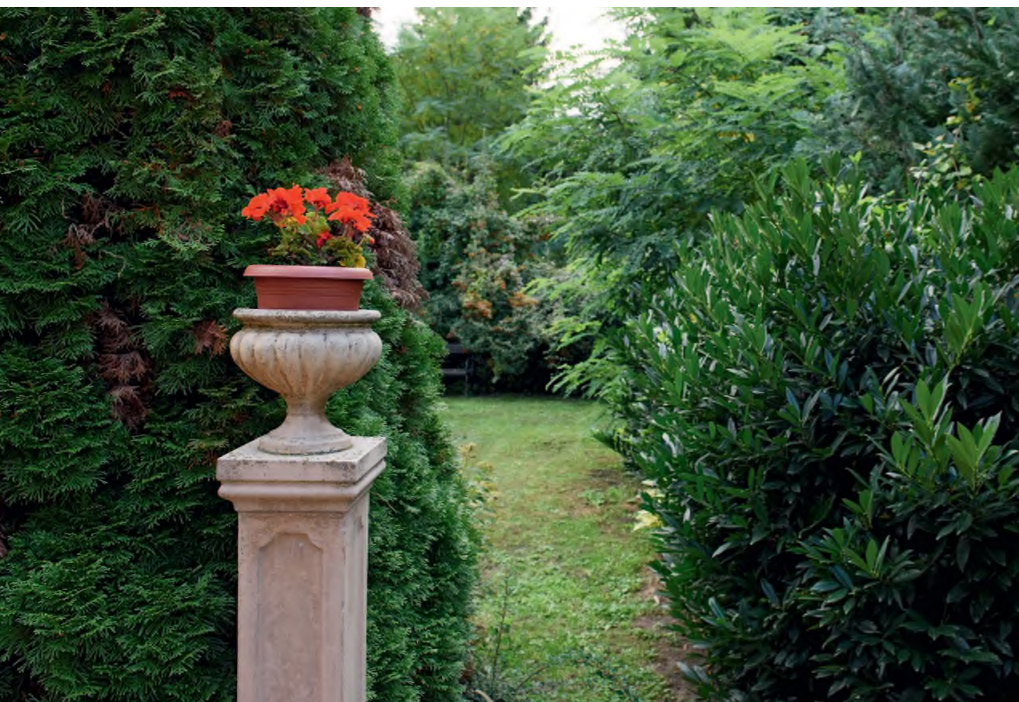
• *A házuk az erdő szélén áll. Tudatosan választották ezt a helyet?*
– Nagyon szeretjük az őszt itt, két hétre rá, hogy hazajövünk, sárga-bordó színűvé válik az egész táj, és csodálatos a tél is, amikor leesik a hó. Minden nap az erdőben sétáltatjuk a kutyákat, etetjük a madarakat, és a nappaliból is rálátunk az erdőre, szemmel tartjuk az évszakok változását. Tizennégy éve lakunk itt, azóta alakítjuk a házat és a kis kertet is. A kislányunk születése volt a mozgatórugó, hogy szép és nyugodt helyet keressünk. Aki a városban lakik, annak túrának tűnhet ide hazajönni, de megéri azt a plusz fáradságot, amit a közlekedés jelent.

• *Egerben született, szülei a városi színház tagjai voltak. Gyerekkorában több kisvárosban is élt, mennyire volt meghatározó a vidéki élet?*

– Emlékszem, hogy Egerben a patak partján álló házban béreltek szobát a szüleim, később átköltöztünk a vár bejárata alatt álló házba, ott voltam kisgyerek. Amikor óvodás lettem, a szüleim átszerződtek Miskolcra, ott kezdtem az iskolát, utána pedig Kecskemétre költöztünk, majd Budapestre. Akkor érkeztem tulajdonképpen haza, hiszen a szüleim eredetileg budapestiek voltak. Az igazság az, hogy vidéken mindig kis lakásban éltünk, soha nem családi házban. A hatvanas és a hetvenes években a vidéki színészek élete nagyon nyomorúságos volt, nem úgy kell elképzelni, hogy minden jóban dúskáltunk, hanem úgy, hogy huszadikán már elfogyott a fizetés, jöttek a kölcsönök, a hitel a büfében. Én nagyon ínségesen nőttem föl, nem volt biciklim, drága játékaim. A természet közelségére, a kertes családi házra, a szép környezetre inkább vágytam, pontosan azért, mert nem adatott meg.

• *Említette, hogy a felesége természetgyógyász. Minden a természet körül forog a családban?*

– Amikor megismertem, akkor többdiplomás, több nyelven beszélő üzletasszony volt, multinacionális cégeknél vezető beosztásban dolgozott, igazán pörgősen teltek a napjai. Az életformájának akkor a belváros felelt meg. De nemcsak bennem érezte, hogy nyugalmasabb életre vágyom, őbenne is megfogalmazódott, hogy az az életforma hosszútávon nem működhet. Az érettebb kor felé haladva, gyerekekkel le kell csendesedni.

FOTÓ: KISS GERGELY

Egyértelmű volt, hogy ehhez környezetváltás, a városból való kiköltözés lesz az út. A feleségem hivatásváltásában is szerepet játszott a környezet, az, hogy a gyerekek már zöld környezetben kezdték az életüket, itt tanultak biciklizni, kutyát sétáltatunk, a kislányom lovagol is.

Életmódváltás

• *Megváltoztatta az ön életét is az, hogy a felesége hivatást váltott, egyebek között életmód-tanácsadással is foglalkozik?*

– Azt gondolom, hogy manapság egyre elvesztettebbek az emberek. Egyik helyen azt olvassuk, hogy nagyon sok C-vitamint kell enni, a másik helyen azt, hogy nem, vagy hogy szabad oltani, nem szabad oltani, tilos oltani, kötelező oltani. Annyi információ éri az embert, hogy szinte lehetetlen kiigazodni. Ezért is kezdte el, és nagy sikerrel tart ismeretterjesztő előadásokat. Életmódot váltottam én is, először 40 éves korom körül volt egy fordulópont az életemben, amikor egy orosz természetgyógyász kezei közé kerültem. A mai napig hálás vagyok neki, hogy rendbe hozta a szervezetemet, és megváltoztatta a látásmódomat. Azt gondolom, hogy a legfontosabb mindenben a tudatosság. Az élet sok területén nem vagyunk elég tudatosak, sodródunk a TV, a rádió és az újságok információi között, helyette fontosabb lenne inkább a kalóriákat számolni, megnézni az ételek összetevőit, származási helyét. Megtanultam, hogy a legegyszerűbb dolgok is nagyon finomak és egészségesek. Most már a hétköznapi része az efféle tudatosság, eszerint neveljük a gyerekeket. Nem könnyű, mert kamaszkorban a kóla mindent visz, de azt gondolom, hogy a legjobb nevelés a példa, ha azt látják, hogy mi teázunk, néha minőségi bort iszunk, hogy nincsen cigarettázás, nagy lerészegedő bulik. Hiszem, hogy ez majd beépül az ő életükbe is.

• *Bizonyára ennek köszönhető az is, hogy nyugodt, kiegyensúlyozott személyiség, ami a színész szakmában nem általános jelenség.*

– Lehet ilyen környezetben másmilyenek lenni? Nem véletlenül teremtettem magam köré ilyen környezetet. Nekem erre van szükségem, hiszen rendkívül hektikus, idegölő az a hivatás, amit én művelek immár 30 éve. Ebben éltem a szüleim révén is, mert amióta megszülettem, része voltam minden sikernek és minden viharoknak. Tudom, hogy nyugalomra és békére van szükségem, így tudok töltekezni. Érdekes dolog a vihar és a nyugalom, mert mindkettő jelen van bennem is. Sokszor én is nagy dilemmában vagyok, például a gyerekeim nevelése kapcsán. Nehéz eldönteni, hogy arra az igényességre neveljem, amit a szüleimtől

tanultam, és amely szerint én is élek, vagy a kor kihívásaira okítsam őket, amiktől sikeresek lesznek ebben a világban.

Hangja a védjegye

• *Nemcsak a színpadi és filmes szerepeit ismeri a közönség, de a hangja egyenesen a védjegyévé vált. Mindenki felismeri sajátos, bársonyos orgánumát, rengeteg filmben kölcsönözte a hangját színészeknek. Mikor jött rá, hogy különleges a hangja?*

– Amikor főiskolás voltam, említették, hogy milyen jó a hangom, én azt nem tudtam, hiszen én azzal éltem. *Szirtes Tamás*, az osztályfőnököm mondta egyszer, hogy: Armikám, ilyen hanggal magát el fogják kapni a színészyárak! Nekem is meglepő, hogy az első nagy szinkronszerepemben, a *Koktél* című filmben, *Tom Cruise* főszereplésével legalább másfél oktávval magasabb a hangom, mint most. És arra mondták, hogy milyen szép a hangom, nem is értem. Azt gondolom, hogy

a testmagasságomat sem tudom megváltoztatni, a hangomról sem tehetek. Azt viszont, hogy mire használom, már az én döntésem.

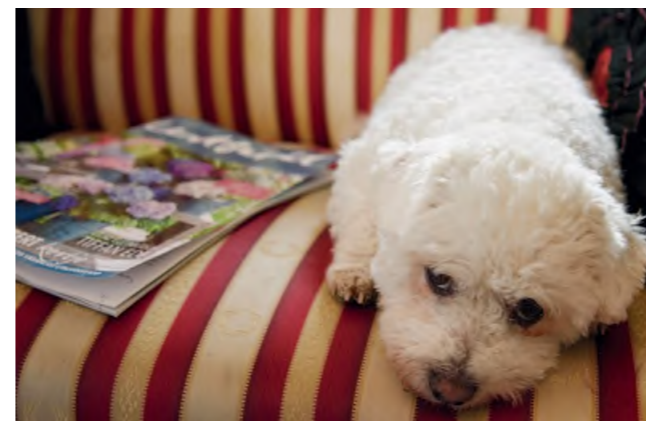
• *Tudatosan választ, hogy kinek kölcsönzi a hangját?*

– Nem, de ahogy a környezetem is mutatja, az életben mindennel szemben van bizonyos szintű igényességem, és ahogy telik az idő, egyre inkább. Már nincs időm rossz könyvre, vagy haszontalan emberekre. Ez valószínűleg sugárzik belőlem, és nem is találnak meg igénytelen dolgok, sosem hívtak például brazil szappanoperába, nem használnak ilyesmire.

• *Az év vége felé milyen szerepekben láthatjuk?*

– Az idén több érdekes kihívás is megtalált. Tanítok a zeneakadémián, operistákkal foglalkozom, akikkel a színészet, a beszéd, az előadóművészet tárgykörét boncolgatjuk, nagyon megtisztelő számomra ez a felkérés. És elvállaltam egy nagyon izgalmas, kortárs musicalt *A tékozló fiú megtérése* címmel, Vásárosnaményban. Én játszom az apát, akihez hazatér a tékozló fiú, decemberben mutatjuk be.

Sárközi Judit

NAGYAPÁRÓL UNOKÁRA

Mintha egy kiállításon lennénk, ahol egymást érik a szebbnél szebb műrecek, melyeket a gondos kertész és a természet együtt alkotott, vallotta lelkesedve az egyik kertlátogató a gödi Ilona-ketről, az Édenpont mozgalom látogatható kertjéről. És valóban, a fővényes ösvényeken lépdelve újabb és újabb érdekességek, növényritkaságok bukkannak elő.

Vannak kertek, ahol szemmagasságban vagy még lejjebb csemegézzük a körülöttünk lévő látnivalót. *Kántor Attila* és felesége, *Emese* kertje nem ilyen. Mintha egy templomba érkeznénk, önkéntelenül fölfelé emeljük a tekintetünket, és megpróbáljuk befogni a patinás, az ég felé törő örökzöldek látványát. Andalúz jegyefenyő, sárga lombú óriástuja, lucok közel 40 éves példányai között sétálunk.

Út a nyíreken keresztül

– Amikor a 80-as évek elején munkához láttam ezen a kétezer négyzetméteres csupasz telken, tele voltam tervekkel, *kezdő a beszélgetést Nickl József, a kert alapítója, megálmódója.* Minél előbb magasságot és árnyékot adó növényeket szerettem volna, ezért nyírfákat ültettem, több mint egy tucatot. Gyorsan nő, és a lombja szerves anyaggal dúsította a silány homoktalajt. A fő cél természetesen nem nyírerdő létrehozása volt, de rajtuk keresztül vezetett az út az örökzöldekkel benőtt kertig.

– Most már viszont fölöslegessé váltak, pionír fa lévén el is öregedtek, átvették a szerepüket, elfoglalták a felső koronaszintet a nemesebb örökzöldek és lombos fák. Öt-hat évvel ezelőtt meg kellett hozni a barbárnak tűnő, de szükséges döntést, tizenöt nyírfát vágtam ki, *veszi át a szót az unoka, Kántor Attila, a kert jelenlegi gondozója.* Ők ketten fél szavakból is értik egymást, kertész vénájú emberek. Öröm nézni, ahogy a nagypapa mindenben támogatja unokája elképzeléseit, Attila pedig számít a tapasztalt ember véleményére, útmutatásaira. Megvitatják, vajon miért fejlődik jobban vagy lassabban, vagy egyszerűen csak másképp

egy-egy növény itt, mint József nagymarosi kertjében, ami Szarvasország elnevezéssel ugyancsak szerepel az Édenpont mozgalom kertjei között. A gödi kert Ilona-kert néven látogatható az öt éve elhunyt nagymama emlékére, akinek összetartó erejével, munkájával pótolhatatlan szerepe volt mindkét kert létrejöttében.

A megnevelt borostyán

– A telepítés idején nehezen lehetett különleges növényekhez jutni, *mondja József.* Jártam az országot, történelmi kerteket láto-

gattam érdekességek után kutatva. Ez a hatalmas sárga lombú óriástuja például a Folly Arborétum szaporításából származik. Olyan hatalmasra vált, hogy Attila úgy döntött – nagyon helyesen –, hogy felnyírja, azzal közel 50 négyzetméter hely szabadult föl alatta. *Am ahogy látjuk, nem gyeppel foglalta el a felszabaduló teret...*

– Nem növelem, sőt inkább szorítom vissza a gyeppelületet, *fűzi hozzá Attila.* Már a legelőjétől fogva elsődleges cél, hogy önfenntartó legyen a kert, a gyarapodó gyeppelületek pedig csak növelnék a munkáigényét. Hivatásos kertfenntartóként nap mint nap

tapasztalom, hogy időráfordításban a gyeptöbbes igényli, mint bármilyen más növényvel borított ágyásfelület. Én más utat jelöltem ki magamnak, meg szeretném mutatni, hogy nemcsak görcsös erőlködéssel, hanem könnyed játékosággal és békés egymás mellett élés eredményeként is születethet harmonikus kert. Jobbára csak az ösvényeket borítja gyeptöbbes, máshol inkább talajtakaró növényekkel, borostyánnal, meténggel, gólyaorral, vadszőlővel fedem a talajt. A réti boglárka is betelepült, jól kiszorítja a gyomokat, ezért meghagytam. A rendszeres visszavágások miatt a csereszömörce szintén talajtakaró szerepet kapott, így jobban terjed, szépen borítja a talajt. Kérdésekre, hogy miként sikerül a kelleténél jobban terjeszkedő borostyánt és a vadszőlőt megfékezni, Attila azt válaszolja, hogy az ágyások szegélyét damilos fűnyíróval tartja kordában. Ezt jól tűrik, a borostyán meg is szokja egy idő után, hogy nem jöhet kifelé. A bokrok lombjára nem nő rá, a fák törzsére viszont felkapaszkodik, egykétévenként metszőollóval a földfelszín fölé visszavágom az eltévedt hajtásait, és helyreáll a rend – *mondja*. A vadszőlővel kicsit nehezebb, hajlamos ráterülni a cserjékre, rendszeresen le kell húzni róluk.

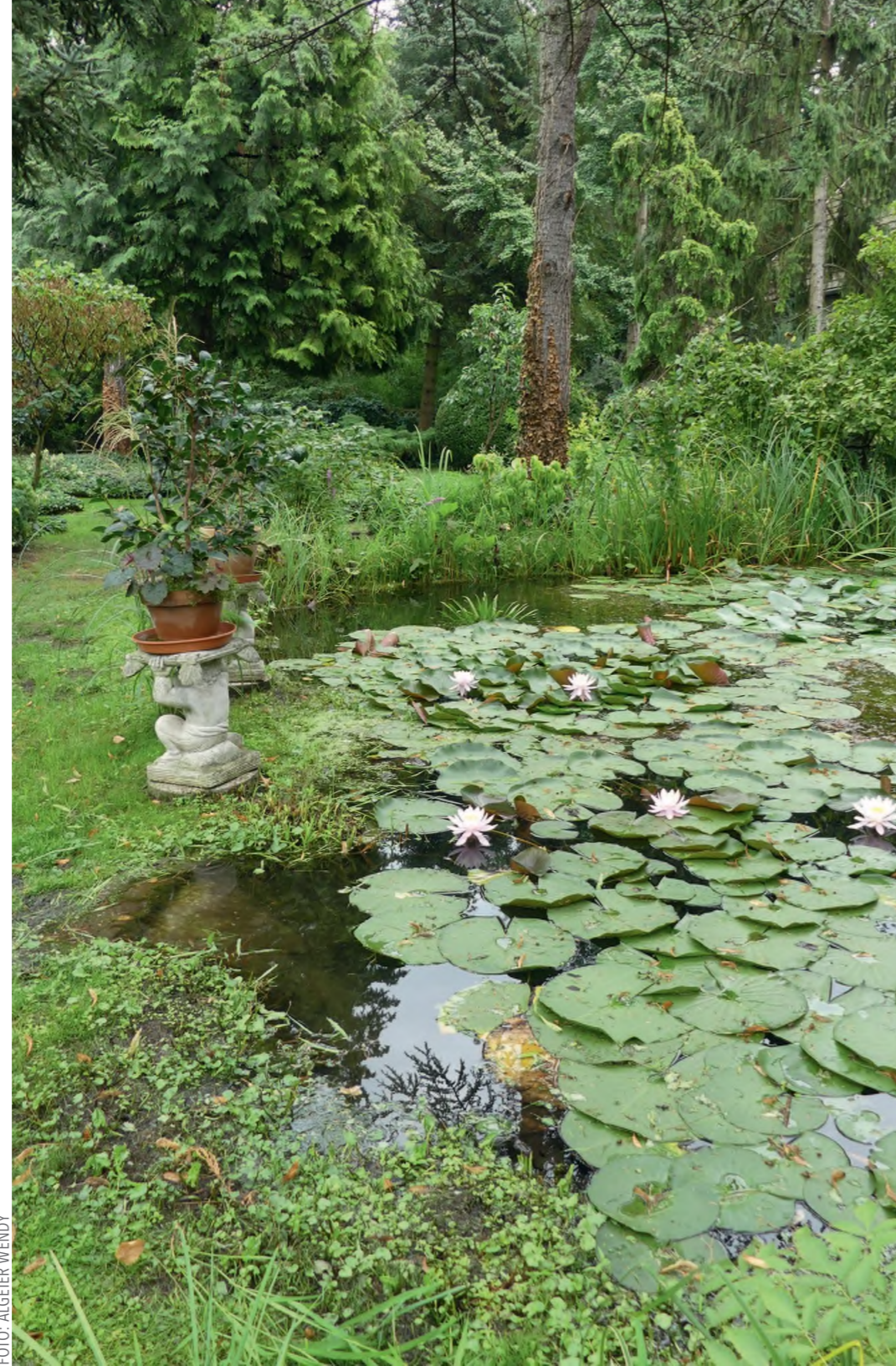
A vegyes talajtakaróval borított ágyások azonban messze nem egyhangúak, egy-egy gyümölcsfa – naspolya, barack, kopasz kivi, füge, arónia, indián banán – vagy különleges cserje – tarka tűjú japán erdeifenyő, kései végzetfa, pontusi juhar – magasodik ki közülük.

– Kísérletezem velük, de nem tartóztatom egyikőjüket sem, ha nem érzik jól magukat és menni akarnak. A gyümölcsfáknál is ugyanazt az elvet követem, mint a kert egészénél: csekély vegyszerezéssel nevelem őket, ha ez elegendő nekik, megtartom őket, ha nem, akkor elköszönünk egymástól. Sok időt megélt, de nem érezte jól magát nálunk a félsivatagi éghajlatot szerető arizonai ciprus. Minden tavasszal hajtásvég-elhalás csúfította el, végül meguntam, és kivágtam. A törzséből maradt pulpituson nyaranta dzsás növény, most épp leander posztol.

Sikeres „muszájnyírások”

Beszélgésünket időnként vonat robaja szakítja meg. Látni nem lehet, csak hallani a kert végében a töltésen haladó vonatok zaját.

– Ez is kertépítészeti cél volt, *mondja József*. Hátul a kapun kívüli területet vissza akartam adni a természetnek, ezért beerdősítettem. Így negyven év távlatából mondhatom, hogy sikerrel. A platán, a kínai nyár és

FOTÓ: ALGEIER WENDY

a tiszafák sűrű lombtömege ártéri hangulatot kölcsönöz a kerten kívüli területnek. A kiszáradt akácra tatár iszalag kúszik fel, igazi sejtelmes, őserdei a hangulata.

– A következő nagy feladat a bal oldali telekhatár újragondolása, *mutat a friss „sebekre” Attila*. A kerítés mentén ültetett Leyland-ciprusokat is alaposan felnyírtam tavaly. Óriási terület szabadult föl alattuk. Ezt megneszelték az évtizedekig szunnyadó gyommagvak is, és örült erővel támadnak. De mi sem vagyunk tétlenek, fiatal ámbrafát, atlaszcédrust, pünkösdirózsa-liget, és természetesen talajtakarókat tele-

pítettem a felszabadult helyre. A Borbáberkenye *Herkulesfürdő* fajtája és a rózsaszín lombú hegyi juhar végre levegőhöz jutott, eddig elnyomta őket a ciprusok lombja, most talán magukra találhatnak.

A sárga lombú tiszafa is ilyen „muszájnyírás” áldozata lett, kinőtte a helyét, visszametsettem, majd kitalálok neki valamilyen formát. Az *Old Gold* terület boróka is hasonlóképp járt, annak az oldalát kell rendszeresen kordában tartani, és lám, most fölfelé terjeszkedik inkább. A magyalbokrot viszont tövig visszavágtam, jól újul, szépen hajt, rendszeres nyírással alacsonyan tartom.

A tó és környéke

A ház teraszához közel, a függőleges vonalaival hangsúlyos növényóriások árnyékában kerti tó kínál földközeli látványosságot, természetességével simul a tájba. Nyár végén is ontja rózsaszín virágait a tündérrózsa, kolokának csomói és a vízitök jókora levelei emelkednek ki a vízből. Már nem is lepődöm meg Attila szavain, hogy az is „low-tech” fenntartású kerti elem. Néhanévenként szivattyúval leüríti a betonozott aljú tavat, kigereblyézi a túlbujánzott növényanyagot és a felgyülemlett iszapot.

– A víz a parti részen kiszivároga a környező talajba, folyamatosan savanyítja, nedvesen tartja, és egyfajta mocsárszónát alakít ki. Ezt kihasználva rododendronokat, kerti tollbugát, virágos somot ültettem a tó köré, amit láthatóan megháláltak valamennyien.

Kifelé menet még megcsodálom a két tekintélyes méretű karcsú lucot, tán magasabbak, mint a kétszintes ház. Ők az egyetlenek a kertben, amelyekre engedték felkúszni a borostyánt. A csupasz törzseket kövérére hizlalta jókora lombtömegük.

Amíg fotózom, nagypapa és unoka a kertről diskurálnak, kifogyhatatlanok a témákból. Megjegyzik, hogy a selyemfenyő szépsége ellenére „veszélyes” növény, idősebb korban, nagy magasságot elérve törékennyé válnak az ágai, a letöredező ágak csonkjai-ból pedig bőséggel csöpög a gyanta és tönkreteszi az alatta levő növényeket. Lehet, hogy ennek is mennie kell előbb-utóbb, bólogatnak mindketten, de hát ez az élet része, nem kell görcsösen ragaszkodnunk az elképzeléseinkhez.

Algeier Wendy

Téli piramisok

Európa egyik legnagyobb szabadidőparkja, a Grugapark a németországi Ruhr-vidék központjában, Essenben található.

1925-ben alapította a város botanikus kerttel, gazdag szabadtéri gyűjteményekkel, tematikus kertekkel, hogy a városlakók megismerjék a növényvilágot és a botanikát, illetve a kutatások és a tudomány támogatására is lehetőséget kínáltak.

Ma a 70 hektáros területen központi helyet foglal el a botanikus kert, mellette játszóterek, állatpark, oktatási központ, sportpályák, madárház, mintakertek teszik vonzóvá minden korcsoport számára a Grugaparkot. Télen is érdemes fölkeresni. Az angol stílusú park ívelten vezetett útjai, a gazdag fenyőgyűjtemény, a famatuzsálemek, az illatozó varázsmogyorók és más korai virágzású bokrok, a tavak partján totyogó kacsák, a mocsárciprusok, a formára nyírt sövények és fák ösztönöznek, hogy meg se álljunk, amíg be nem járjuk az egészet. A séta után az üvegházakban átmelegedhetünk,

miközben a trópusi erdők, a pozsgások és az örökzöld monszunerdők növényvilágát csodáljuk.

Az 1985-ben épült három, piramis alakú üvegházban az egyenlítő környéki forró égővi növényvilágot mutatják be.

Ha belépünk a trópusi házba, dzsungelben találjuk magunkat, 30 °C-os a meleg, magas a páratartalom és trópusi virágok illata keveredik a nedves föld szagával.

Fedett folyosón jutunk át a forró égővi sivatagokat, száraz élőhelyeket bemutató üvegházba. A meleg, száraz klíma a szukkulens növényeknek, a kaktuszoknak és pozsgásoknak kedvez. Különlegesek a 15 méter magasra növő észak-amerikai kandeláberkaktuszok és az óriás sünkaktuszok. A Kanári-szigetek növényeivel is megismerkedhetünk itt, melyek egyik közismert képviselője az *Aloe vera*. A ház legkülönlegesebb lakója, az epifita kaktusz (*Epiphyllum oxypetalum*) éjszaka virágzik és a virágja csak egy napig él.

A harmadik üvegpiramisban az Ausztráliában és Délkelet-Ázsia trópusi részein honos hegyvidéki köderdőket rendezték be. Ezen a földrészek van a legtöbb csapadék, a köderdők pedig 2000 méter tengerszint fölötti magasságban, a felhőszint fölött alakultak ki. A folyamatos ködpárának köszönhetően örökzöld erdők, burjánzó növényzet, epifita páfrányok, orchideák élnek csodálatos egyvelegben. A fák kérgét sűrűn fedő harasztok és mohák szakállszerűen csüngenek az ágakról.

Az üvegházak előterében és a fedett közlekedőfolyosókon gazdag bonszaigyűjtemény látható.

Thalmeiner Tünde

Tematikus gyűjtemények

A botanikus kertben több tematikus gyűjteményt alakítottak ki, van sziklakert, észak-rajna-vesztfáliai parasztkert, rózsakert, cserjegyűjtemény, ázsiai növények, fűszerkert, érzékszerveket inspiráló kert, és ott található Európa egyik leggazdagabb nyitvatermő-gyűjteménye is.

Miért Gruga?

Essenben ezen a területen rendezték meg 1929-ben a Große Ruhrländische Gartenbau-Ausstellung (rövidítve GRUGA) nevű kertészeti kiállítást, amely annyira sikeres volt, hogy Grugapark néven tovább fejlesztették, fenntartják.

Újdonságok vására

A park az essen-i nemzetközi vásárcsopont közvetlen közelében található, vagyis ott, ahol minden év január végén megrendezik Európa legnagyobb dísznövény-szakvásárát, az IPM Essent. Tavaly 54 ezer látogató volt kíváncsi a 45 országból érkező 1564 kiállítóra. Akit érdekelnek a legújabb dísznövény-újdonságok, vagy csak sok szép növényt szeretne látni, látogassa meg a kiállítást és tegyen sétát a Grugaparkban is.

CSENGETTYŰKKEL RAKOTT ÁGAK

1

Angliában népszerű

A csengettyűcserjék nevezetes felhasználása tekinthető meg a híres Sheffield Park Gardenben, Kelet-Sussex grófságban, Angliában. Egykori tulajdonosa, Arthur Granville Soames, a gazdag sörgyáros különös hangsúlyt fordított a kert őszi vörös színpompájára, ezért igen sok csengettyűcserjét ültetett egyebek között a szintén ragyogó őszi vörös skarláttölgyek (*Quercus coccinea* 'Splendens'), tulélfák (*Nyssa sylvatica*), ujjasjuharok (*Acer palmatum*), amerikai fanyarkák (*Amelanchier*), perzsafák (*Parrotia*) és bóbítacserjék (*Fothergilla*) társaságába.

A hazai kertészeti árudákban és növényküldő vállalkozásoknál már több helyen megvásárolhatók a cikkben bemutatott fajok, leginkább a pompás csengettyűcserje. Tőlünk nyugatra minden árudában ott vannak. Az Egyesült Királyságban nagyon népszerű díszcserjék, jelenleg mintegy 20 különféle csengettyűcserje kapható, zömében a pompás csengettyűcserje valamelyik fajtája.

2

3

4

Az utóbbi évtizedekben nem panaszkodhatnak a hazai kertbarátok, hiszen az árudákban sokszorosára nőtt a megvásárolható jobbnál jobb dísznövények kínálata.

A lehetőségek még mindig végtelenek, de idehaza érzékelhetjük, hogy éghajlati különbségek ide vagy oda, még mindig csak töredéke a magyar kertekben felhasznált növényfajok és fajták száma, mint például az Egyesült Királyságban. Remélhetőleg a jövőben folyamatosan gazdagodik a hazai kertkultúra újabb és újabb nagyszerű növényekkel. Például a csengettyűcserjék is ilyenek.

A csengettyűcserje (*Enkianthus*) nemzetség a hangafélék (*Ericaceae*) igen népes családjához tartozik és mindössze 12 fajt foglal magába. Valamennyien cserjék vagy kisebb fák, ágrendszerük jellegzetesen örvös, lombhullatók vagy örökzöldek. A Kelet-Himalájától Indokínán át Japánig őshonosak. Csak Kínában hét faj él. Kecses, bőségesen fejlődő virágaik és élénk őszi lombszíneződésük miatt előszeretettel ültetik őket a kertekben.

A **pompás csengettyűcserje** vagy **furincucuzsi** (*Enkianthus campanulatus*) 2-5 mé-

ter magas, lombhullató cserje, ritkán kisebb fa. Ágai vöröslők, kopaszok, örvökbe rendeződnek, kör vagy háromszög keresztmetszetűek. Levelei az ágak végén csomókban állnak, tompazöldek, érezetük mindkét oldalon barnás szőrös. Végálló fürtökben nyílik 5-15 csengettyű alakú, 1-1,2 cm hosszú bókoló virága. Május-júniusban virágzik, kora ősszel érő tojásdad toktermése 2 cm hosszú. Ősszel aranyárga és élénk-vörös a lombszíne.

Eredetileg Japánban, Hokkaidó és Honsú szigetén őshonos, ahol hegyi lombos és egyes erdők szegélyében, bozótosokban nő. A legdúsabban virágzó, legkönnyebben tartható és legedzettebb valamennyi csengettyűcserjefaj között.

A **kínai csengettyűcserje** (*Enkianthus chinensis*) lombhullató cserje, vagy legfőljebb 8 méter magasra növő kisebb fa. Ágai kopaszok, levelei tojásdadok vagy tojásdad hosszúságúak, a kopasz, fényeszöld, vékony papírnemű levéllemezei finoman tompán fogazottak, fonákukon az erek molyhosak. Fürtös

vagy ernyős végálló, bókoló virágzatában 10-20 virág nyílik. Május-júniusban bont virágot, augusztus-szeptemberre érlel magokat. Eredeti élőhelye Kelet-, Közép- és Délnyugat-Kína, Észak-Burma, ahol elegyes erdőkben, bozótosokban, erdőirtásokban, napos hegyi lejtőkön és szirteken nő, 900-3100 méter magasságban.

A **fehér csengettyűcserje** (*Enkianthus perulatus*) lombhullató, rendszerint 1-2 méteres, de akár 4 méter magasra is megnövő, sokágú, természetes cserje. Ágai villásan elágazók vagy örvökbe rendeződnek, kopaszok, fiatalon vörösesek. Levelei az ágak végén csoportosan állnak, visszás tojásdadok, hosszúkás lándzsások. Áprilisban virágzik, lombja ősszel gyönyörű élénk aranyárgára, vörösre változik.

A természetben Tajvanon és Japánban fordul elő, ahol lombos erdők szegélyében, bozótosokban nő 1100-1600 méter magasságban.

A **gyöngyös csengettyűcserje** (*Enkianthus subsessilis*) sokágú, 1-3 méter magas, lomb-

hullató cserje. Ágai kopaszok, vöröslők. Levelei ötösével állva helyezkednek el az ágakon. A levelek fordított tojásdadok vagy elliptikusak. Május közepétől június közepéig virágzik. Őszi lombszíne ragyogó vörös. A természetben Honsú szigetének középső és északi részén terjedt el Japánban, ahol hegyvidékeken erdőszegélyekben, sziklás lejtőkön nő.

A **rojtos csengettyűcserje** (*Enkianthus cernuus*) 1,5-3 méter magas cserje, kopasz ágai villásan elágazók. Élénkzöld, selymes szőrű levelei visszás tojásdadok, tojásdadromboidok, 2-5 cm hosszúak. Bókoló, 10-20 virágot tartalmazó virágzata májusban nyílik. A csengettyű alakú, 6 mm hosszú és széles virágok csontszínűek, fehérek, a forrt pártát öt cimpája egyenletlenül fogazott, hasogatott, szinte rojtos hatású. A többi csengettyűcserjétől a hasogatott pár-

tacimpa jól megkülönbözteti. Japánban, Honsú, Sikoku és Kjúszú szigetek hegyeiben honos. A kertekben leginkább a nagyon hatásos, sötétvörös virágú formáját (*Enkianthus cernuus* f. *rubens*) ültetik.

Rendkívül nagy díszértékű, mutatós és kívánatos cserjék, bár viszonylag lassú növekedésűek. Bőséges virágzásukkal még a lombozat teljes kifejlődése előtt fejtik ki hatásukat. Őszi nagyszerű lombszínük és érdekes habitusuk miatt szinte egész évben felhívják magukra a figyelmet. Napos vagy félárnyékos helyre valók. Felhasználhatók szoliterként, facsoportok szegélyében, ligetkertekben, cserje- vagy vegyes szegélyágakban (border), nagyobb sziklakertek nyirkos zugaiban. Jó vízháztartású, szerves anyagban gazdag savanyú vagy semleges talajon fejlődnek a legjobban, meszes talajban sínylődnek. A szárazságot nehezen

5

FOTÓ: KÓSA GÉZA, FRÁTER ERZSÉBET, PIXABAY

- 1. Az áprilisban virágzó fehér csengettyűcserje
- 2. A kínai csengettyűcserje május-júniusban nyílik
- 3. A gyöngyös csengettyűcserje virágait május közepétől június közepéig láthatjuk, őszi lombszíne ragyogó vörös
- 4. A hasogatott pártacimpa jól megkülönbözteti a rojtos csengettyűcserjét a többi fajtól
- 5. Fehér csengettyűcserje virágoktól terhes ágai

viselik, ezért rendszeresen kell öntözni őket. Meghálálják az évenkénti, tavaszi tápanyag-utánpótlást és a mulcsozást. Metszést nem igényelnek, legfőljebb az esetleg túlnőtt példányokat kell kora tavasszal visszavágással megújítani. A szabad gyökerű átültetést nehezen viselik, ezért mindig földlabdával telepítsük őket. Gyakorlatilag kártevő- és kórokozómentesek. Teljesen télállóak, bár a kínai csengettyűcserjét károsíthatják a kései fagyok. Nevelésük és gondozásuk többé-kevésbé azonos a legtöbb rododendronéval. Szaporításuk magvetéssel egyszerű, de csak vékonyan szabad a magvakat takarni. 18-20 °C-on csírázik a magjuk, ősszel érés után vagy hűvös, száraz helyen tárolva tavasszal is vethető. Nyáron szedett félfás dugványai is jól gyökeresednek, és az egyszerű bujtás is alkalmazható szaporításmód. A csengettyűcserjék kevésbé ismertek és elterjedtek a hazai kertkultúrában. Aki nek lehetőségei és körülményei megengedik, annak mindenképpen melegen ajánlom őket ültetésre.

Kósa Géza

JÓT, VAGY JOBBAT

A szüret utolsó napjaiban érkeztünk Villányba, és mivel a meteorológusok esős időt jeleztek a következő napokra, ezért Bock József terepjáróba ültetett bennünket is, és kihajtottunk a dűlőkbe.

Amíg mi a domboldalon az őszer színében pompázó, rendezett szőlősorokat csodáltuk, és édesre érett Merlot szőlőt majszoltunk, addig a borász határozott vezényszavakkal irányította a szőlőszedőket. A szüretet időben be kell fejezni, mese nincs.

Közben elmesélte, hogy gyerekkorában látván azt a munkát, amit a szülei végeztek a szőlőben, semmi kedve nem volt parasztemberként a kenyerét keresni. Először szakmát szerzett, majd továbbtanult, később középvezető lett a villányi Mezőgépnél. A sors mégis úgy hozta, hogy a szőlőtől nem szakadt el. Amikor a katonaságtól leszerelt, már belátta, hogy ha az ember keményen dolgozik, akkor van értelme a szőlőművelésnek, hiszen hoz némi pluszpénzt. A kézzelfogható eredmény az volt, amikor a hetvenes években az egyik év végén kitermelte egy Zsiguli árát.

• *Mióta tartja magát borásznak?*

– Az édesapám korán meghalt, és én akkor jöttem rá, mit jelent a családi birtok. Korábban segédmunkásként dolgoztam az apám mellett a szőlőben, a nyolcvanas években viszont már komolyan foglalkoztam a szőlővel, megtanultam a metszést, a permetezést, a zöldmunkákat. *Tiffán Ede* és a többi barátom is segített ebben, úgyhogy két év elteltével már én metsztem. Élveztem a munkát a Mezőgépnél, de a szőlő mindig fontos volt. És nem utolsósorban többet hozott, mint a középvezetői fizetésem. Eljött az az idő, amikor úgy éreztem, már nem tudok helytállni a

munkahelyemen, és otthon sem tudom maradéktalanul elvégezni a munkát. Akkor döntennem kellett, mit tegyek, én pedig kiléptem a munkahelyemről. Az akkori igazgatóm azt mondta, hogy a biztos ipart otthagynom a bizonytalan mezőgazdaságért. Most viszont én bérlém a régi munkahelyem telephelyének egyharmad részét. Apám szőlőjében dolgozó barátai azt állították, hogy ha lepalackozom a bort, akkor eladják. És tényleg eladták. A saját boromat 1981-ben kezdtem palackozni, azok akkor megyei és országos versenyeken is aranyérmeket kaptak. Ez nagy lendületet adott ne-

kem. Nagyobb feladatnak éreztem ezt az egy hektár szőlőt megművelni, mint 100 emberrel foglalkozni. Borásznak a kilencvenes évek elejétől nevezhetném magam, de sose neveztem magam annak, egészen addig, amíg el nem végeztem a borászati technikumot. Azt megelőzően csak szőlőbortermelőnek mondtam magam.

• *Az édesapja jó borokat készített? Mit tanult meg tőle?*

– Az édesapám vízügyi alkalmazott volt, de nagyon jó bort készített, nekem ő volt az etalon. Minden évben aranyérmet nyert a boraival. A halála nagyon megrendített, nem tudtam, hogy mit fogok csinálni a szőlőben, hiszen nem értettem hozzá úgy, ahogyan ő. Végül a nyolcvanas évek elejétől már életformámnak tekintettem. Mondhatnám, hogy úgy csöppentem bele, mint Pilátus a krédóba, és azt is, hogy nagyon tudatosan felépített munkát folytattam tovább.

• *Ma már látszik, hogy a folytatás jól sikerült. Önt az egyik leginnovatívabb borásznak tartják, és korán nyitott a vendéglátás és a gasztronómia felé is.*

– Nagy szorgalommal sikerült ezt megvalósítani. Azt tapasztaltuk, hogy a boraink kelendőek a budapesti éttermekben, szállodákban. A vendégek azért jöttek hozzánk Villányba, hogy megismerjék azt a helyet, ahol a boraink készülnek. De csak villámlátogatást tettek és mentek tovább, nem tudtuk itt tartani őket, mert nem volt hol megszállni. Azt gondoltuk, hogy szobákat kell kialakítani és panziót kell építeni, de fogalmunk sem volt, azt hogyan kell csinálni. Amikor megalakult a Villány–Siklói Borút, külföldi tanulmányútra mentünk, hogy megnézzük másutt, hogyan is működik ez. Azt láttuk, hogy a boraik mellett a házi ételeiket is eladják, borozás után elszállásolják a vendégeket, működik a borturizmus. Egyre több szobánk lett, mára már négy-csillagos szállodává alakult a panziónk.

• *Nemcsak szállás van itt, létrehoztak egy olyan éttermet is, amely akkoriban vidéken még nem volt megszokott, a szőlődűlők közelében lett egy olyan nívós konyhával rendelkező hely, ahová már a fővárosból is sikk volt „lejárni”.*

– Az Óbor Éttermet 2003-ban hoztuk létre, az idén 15 éves. Akkor helyi szakácsunk volt, később került hozzánk *Nemes Gáborné, Barbara*, aki korábban a budapesti Múzeum Kávéház főszakács-helyettese volt. Jól ismertük őt, hiszen annak a *Bíró Lajosnak* volt a helyettese, aki akkor már a budapesti Bock Bisztrót vitte. Barbara építette fel és alakította ki a konyha stílusát, megtervezte az étlapot és újításokat vezetett be. Időközben már nyugdíjba ment, de azok a fiatalok, akik most a konyhán vannak, és a jelenlegi

FOTÓ: KISS GERGELY

A Bock-birtok története

A Bock család sváb származású, 1734-ben jöttek Magyarországra, Bock József a kilencedik generáció. Feltételezhetően már akkor műveltek szőlőt, de adatok arról vannak, hogy a dédapának 1850-ben pincéje volt Villányban. 1940-ban adták át a jammertáli szőlőt a nagyapának. Néhány évvel később, 1946-ban kitelepítették a családot úgy, hogy az édesapa Villányban maradt, viszont a szőlőt államosították. A terület így nem a család birtokában volt, de az édesapa 1953-tól felesben művelte, majd 1958-ban visszavásárolhatta, és József nevére íratta. Ezt a valamivel több mint félhektáros területet ízénként kivágták, újratelepítették, és fokozatosan gyarapították újabb vásárlásokkal. Az apa 1981-ben meghalt, azután József vette át a szőlőt, megtanulta a művelését, a borokat lepalackozta, és az ország egyik leghíresebb pincészetévé, vendéglátóhelyévé fejlesztette.

KERTEK-EMBEREK

• *A Bock névvel fémjelzett termékek, szolgáltatások magas minőséget képviselnek.*
– Ez egy építkezés eredménye, minden alulról kezdődik. Ha alapanyagot használunk fel, az legyen mind minőségi, és ha abból csinálunk valamit, akkor is arra törekszünk, hogy az tökéletes legyen. Vagy jót, vagy jobbat. Hogy jó legyen a szőlő, ahhoz az ültetvénynek rendben kell lennie, hogy az ültetvény jó legyen, ahhoz kiváló helyen kell lennie. Rossz szőlőből nem lehet jó bort készíteni, és igaz ez a vendéglátásra, az ételkészítésre is. Ebben a szemléletben van sok ösztön, folyamatos tanulás, és az a környezet, amibe belecsöppentem gyerekkoromban. Én lakatos koromban is olyanra reszeltem a kalapácsot, hogy ne csak a mérete legyen jó, szép is legyen. Egész életemben adtam a küllemre.

• *A gasztronómia után a szőlőmagprojektbe ásta bele magát. Ez hogy jutott az eszébe?*

– Nagyon hiszek a szőlőmag hatásában. Teljesen természetes anyag, évek óta használom, ezért tudom, hogy tényleg jó. A csípőműtétem óta, már több mint hét éve eszem. Akkor a saját termésű szőlőmagomat elküldtem kipróbálni olajnak, és azóta minden évben készítetek. *Sárkány Péter* találmánya a szőlőmag mikroőrleményé darálása, a vele való közös munka eredménye, hogy lett szőlőmaglisztünk. A szőlőmagolaj és a liszt is rendkívül hatásos, fiatalít, ezért kozmetikai anyagnak is használják, rengeteg antioxidánst tartalmaz. Mindkettőt használjuk a konyhánkban is, a lisztből például lepényt sütünk.

• *Tablettát is gyártanak belőle.*

– Ez annyira egyedülálló, eddig még senki nem készített ilyet. A Pécsi Egyetem és a Corvinus Egyetem professzoraival kötöttünk szerződést a szőlőmag kutatására, aminek eredményeképpen elkészítettünk egy 1,3 grammos tablettát, amelynek 85 százaléka tömény szőlőmagliszt. A mi tablettánkból 2 szem fedezi az egész napi szükségletet. Ebben a formában jobban tudja hasznosítani a szervezet, mint a sima lisztet. Szeptember óta gyártjuk, most a forgalmazásán dolgozunk.

• *Mi a következő lépés?*

– A környezet rendezése, a géppark megújítása mellett a fűtés átalakítását szeretnénk megoldani a szőlővényige feldolgozásával és felhasználásával. Emellett a napenergia-kapacitásunkat is bővítjük, már most is sok a napelemünk, és napenergiából származó áramot is tankolhatnak az autókba nálunk a vendégek, ingyen. Amennyire lehet, önelátóak szeretnénk lenni ezen a téren.

• *Rendkívül fiatalosan gondolkodik, mi a titka?*

– Hát a szőlőmag, az tartja karban az agyamat is...

főszakács, *Hadnagy Attila* is az ő tanítványai. Az elvünk az, hogy aki idejön, ne csak finomságokat kapjon, de lakjon is jól, mi nemcsak kis falatkákat, hanem nagyobb falatot teszünk a tányérra. Hiszen ha valaki borozik, fontos az étel mennyisége is.

• *Nemcsak Budapesten figyeltek föl a pincészetre és az étteremre, Placido Domingo operatársunk is nagy rajongója és visszatérő vendége.*

– Nagyon büszkék vagyunk rá, hogy több híresség is megfordult nálunk és visszatérő vendégekké váltak. *Kobayashi Ken-Ichiro* karmesterre például véletlenül figyeltünk fel az étteremben, és kiderült, hogy már többször is volt nálunk, ő is nagy borkedvelő. Domingo akkor jött el először a pincészetünkbe, amikor Pécsen a kulturális főváros program fővédnöke volt. Elhozták hozzánk is, hozzáértő borfogyasztó és nagyon tetszettek neki a boraink, különösen a *Magnifico* nevűt kedvelte. A következő évben 12 operaigazgató társaságában érkezett. Akkor éppen Horvátországban üdültem, felhívtak a munkatársaim, azonnal hazajöttem, és egész éjszaka lent voltunk a pincében. Azóta is többször visszatért. Tavaly a Placido Domingo Classics nemzetközi fesztivál előtt arra kért, hogy készítsünk számára erre az alkalomra egy bort. Néhány tételt elküldtünk neki, és amit kiválasztott, az a Placido Domingo Classics nevet kapta.

Sárközi Judit

A magyar *kikerics*

A legkorábbi, és egyben legkésőbbben virágzó növényünk.

Hogy ez hogyan lehet? A válasz nagyon egyszerű: a magyar kikerics átlagos időjárási körülmények között januárban és februárban virágzik, de enyhe teleken már decemberben kibontja szirmait.

A kétforintos virág

A faj a magyar természetvédelem egyik emblemikus növénye. A magyar kikerics volt az első, hatóságilag védett növény Magyarországon, védettségét 1944-ben hirdették ki. Képe díszítette a rendszerváltás után kiadott, de a forgalomból már kivont kétforintos érme hátlapját. Újabban a védett eredetű villányi borok címkéjén tűnik föl, jellegzetes hatszirmú virágával jelölik 2006-tól a hegyközség által meghatározott feltételeknek megfelelő nedűket.

A törékeny virágú növényt Janka Viktor magyar botanikus fedezte fel a Szársomlyó hegy déli lejtőjének alján, az egykori villányi református temető fölött 1867. február 18-án. Ezen a lejtőn az állomány ma is több mint százezer tövet számlál.

A magyar kikerics (*Colchicum hungaricum*) az egyszikűek (*Liliopsida*) osztályába, a liliumvirágúak (*Liliales*) rendjébe, a kikericsfélék (*Colchicaceae*) családjába tartozó faj. Hagymás növény. Legfőljebb 20 cm magasra nő. Két-három száras, vagy száras-lándzsás levelet hoz. A levél széle pillás, ami a faj fontos jellemzője. Tőálló virágai rendszerint fehérek vagy rózsaszínesfehérek. Egy növény akár 10-15 virágot is hozhat egy virágzási ciklusban. A kelyhet formáló lepellevelek 3-4 cm hosszúak, 0,5-1,5 cm szélesek, szárasak vagy hosszúkas-lándzsásak. A három rövidebb és három hosszabb porzó sárga. A három bibe hosszabb a porzóknál. A többi, tavasszal nyíló kikericsféléhez hasonlóan virágai és levelei együtt hajtanak ki. Háromrekeszű toktermése áprilisban vagy májusban érik meg. Kimondottan a meszes talajt kedveli, ezért a hegy déli oldalán a mészkőpadok gyorsan száradó, mohás sziklagyepében él.

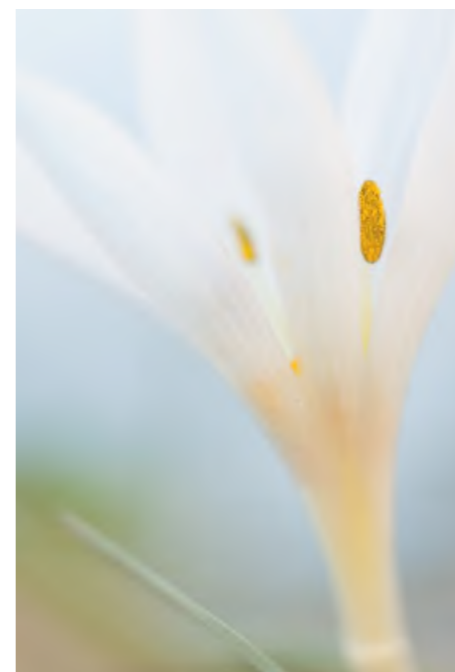
Nyugat-balkáni eredetű növény, de egykori elterjedési területének nagy részéről kipusztult és Kelet-Közép-Európában is már csak két nagyobb reliktumfoltban él: az Adriai-tenger partján, a Velebit hegységben, ahol már novembertől virít, illetve Magyarországon, a Villányi-hegységben, a Szársomlyón. A magyar kikerics két populációja élt itt korábban, ám a nagyharsányi állomány időközben áldozatul esett a kőbányászatnak. A villányi populáció azonban, amely a szoborpark fölött tenyészik, életerős és fenntartható.

Fokozottan védett növény. A legelő állat a benne lévő mérgező alkaloida miatt nem bántja, ezért lelőhelyének korábbi bekerítése fölösleges, sőt a gyepkonkurencia miatt ártalmas is. Sok kárt okoznak azonban a tájékozatlan kirándulók és a tudatos virág- és kertkedvelők, akik gyorsan hervadó virágját csokorba, hagymagumóit üzleti célra gyűjtik. Mivel a növény inkább vegetatíván szaporodik, azaz magot ritkán hoz, nagyon fontos, hogy a töve háborítatlan maradjon. Szedése vagy kiásása természetvédelmi büntetnek számít. Mentése érdekében hagymagumóiból néhányat 1978-ban elültettek a Budai-hegység két helyén, a Sas-hegyen és Pilisszentiván területén. A terület a virágzás idején szervezeten látogatható, a Duna-Dráva Nemzeti Park munkatársaival lehet egyeztetni.

Molnár Péter

FOTÓ: MOLNÁR PÉTER

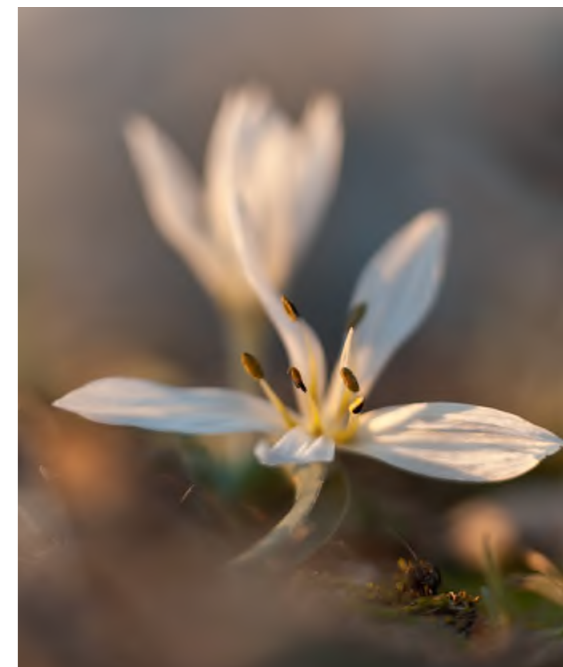

A magyar mediterráneum

A Szársomlyó mindössze 3,5 kilométer hosszú és 442 méter magas, a Villányi-hegység legmagasabb pontja. Mivel a hegy a Földközi-tengeri, enyhe, párás légtömegek elsődleges érkezési területén fekszik, a mediterrán hatások – főleg a téli félév alatt – az ország többi részéhez képest a legerősebben érvényesülhetnek, így növényvilága egyedülálló az országban. Különleges mikroklimájának köszönhetően 75 védett növény otthona.

A klímaváltozás nyertese

A mediterrán klíma jellemzői meghatározóak a növény számára, ezért a klímaváltozásra, a melegedésre is kedvezően válaszolhat. Bár a többéves mérések a virágzó példányok számában még nem mutattak ki változást, hiszen a csírázás után csak a harmadik-negyedik évben virágzik először a magyar kikerics, a csírázó magok és a fiatal egyedek száma jelentősen megnőtt.

KIVÁLÓ MAGYAR ÁRUDÁK

Apátfa Kő- és Kertcentrum

A zalaegerszegi árudában mindent megtalálnak a kertbarátok, ami a jól művelt kerthez szükséges: a burkolókövektől kezdve a fajátékokon át a cserepekig, organikus növénytápokig – és ter-

mészetesen bőven vannak dísz- és gyümölcsstermő, gyógy-, zöldség- és fűszernövények is.

Üvegházukban szobanövények, cserepek, kaspók, virágkötészeti alapanyagok és kész alkotások is megvásárolhatók. Négy kertész szakember válaszol az érdeklődők kérdéseire.

A vásárlók minden termék mellé jótanácsot és ötleteket, Zala megye kártya és törzsvásárlói kártya felmutatásakor pedig kedvezményt is kapnak.

Kereskedésük kő- és kertcentrum. Szlogenjük – „tér-kő-kert” – is tükrözi, hogy mindennel foglalkoznak, ami a kertbe való. Ugyanakkor a szó jó értelmében hagyománytisztelőnek és hagyományosnak mondható kertészeti árudáról van szó, ahol a kert, a növény és a vásárló a legfontosabb.

Szakértő kivitelező csapatuk a Naste Bau Kft.

8900 Zalaegerszeg, Gazdaság u. 70.
www.apatfakertcentrum.hu
+36-92-599-238, +36-30-356-3971
illetve megtalálhatók a Facebookon,
és az Instagramon is

Fitoland Kft.

A 25 éve működő cég az idén már három telephelyén várja a kert szerelmeseit.

Budafoki kertészetükben 1200 négyzetméter üvegházi felületen, valamint 4000 négyzetméteres faiskolai szabad területen hatalmas választékban megtalálható minden, ami a kertészkedéssel kapcsolatos.

A Józsefvárosban, a Fűvészkert területén 1997-ben nyitották meg közel 500 négyzetméteren a budapesti belváros legnagyobb virágáruházát. A szobanövények és a kerti idénynövények nagy választékával várják a vásárlókat. Az egyszerű vörös rózsaszálától az alkalmi csokrokon keresztül a menyasszonyi csokorig, a sírcsokortól a koszorúig, gyertyáktól a kisebb dísz tárgyakig terjed a rendelhető, illetve a boltban kiválasztható alkotások skálája.

A Józsefváros legsűrűbben lakott területén kialakított, 1500 négyzetméteres díszfaiskolai lerakat is a Fűvészkertben kapott helyet, a Tömő utca és az Illés utca sarkán. A látogató itt a kerti növények nagy választékát, cserjéket, fákat, évelő idénynövényeket és kerti kiegészítőket talál.

Szakképzett munkatársak válaszolnak a kertészettel kapcsolatos kérdésekre.

Harmadik alkalommal nyerték el a Makert Kiváló áruda címét.

Csapatuk továbbra is azon fáradozik, hogy a vásárlók minden igényét kielégíthesse.

1223 Budapest, Rókaes. u. 2-4. (Budafok)
1083 Budapest, Korányi S. u. 2/c (belvárosi virágbolt)
1083 Budapest, Illés u. 25. (belvárosi díszfaiskola)
www.fitoland.hu, +36-20-420-4860

KEFAG Zrt. Juniperus Parkerdészet

A több mint 25 éve működő faiskolában évről évre bővül a saját termesztésű díszcserje-, díszfa- és örökzöldkínálat. Központi telephelyük Kecskeméten, az M5-ös autópálya közelében található. Kecskeméten 40 hektáron, valamint az ország nyugati szélén Szombathelyen 20 hektáron természetnek növényeket. Körülbelül 4000 m²-es területű kertészeti árudájukban gazdag választékot kínálnak formanövényekből, mediterrán növényekből, gyümölcsfákból, évelő növényekből, egy nyári virágokból, de zsákos vagy ömlesztett kiserelésű fenyőkerget és egyéb kertépítési kiegészítőket is forgalmaznak. Nemcsak vásárolni, hanem bérelni is lehet növényeket.

6000 Kecskemét, Mártírok útja 88.
+36-76-501-625
juniperus@kefag.hu
www.juniperus.hu

SAFRU kertészet

Évtizedes hagyományokkal rendelkezik a budaörsi kertészet, évről évre bővülő kínálatával és növekvő színvonalával áll a vásárlók rendelkezésére. Ezerféle kerti dísznövény (fák, cserjék, virágok...) mellett gyümölcsfák, szőlőfajták és bogysók (ribizli, egres, josta, áfonya...) között is válogathat, aki betér hozzájuk. 300 négyzetméteres virágcsarnokukban szobanövények, kiegészítők, virágföldek, műtrágyák, cserepek, kaspók kaphatók. Alkalmazottaik szakosított tanácsokkal segítik a választást, és különböző szolgáltatásokkal (hához szállítás, kerttervezés, ültetés, rendezvénydíszítés) is támogatják a vevőiket. A vásárlás kényelmét szolgálja saját parkolójuk is, aki pedig a növényválogatás után szeretne finom sütit enni vagy frissítő kávét inni, megegyhet a SAFRU Kávézó-Palacsintázóban. Minden nap nyitva tartanak!

1112 Budapest, Budaörsi út 1092/5 hrsz.
(a nagybani virágpiac mellett)
www.saf.ru
+36-1-246-2872, +36-30-330-7630

Palmaház Kertészet és Herbárium

2015. augusztus 29-én nyitotta meg kapuit az érdeklődők előtt a gödöllői királyi kastély parkjában. A műemléképület a nyolcvanas évekre teljesen elhagyatottá és romossá vált, felújítása után, három éve új, felújított, a fényűző királyi időket idéző külső és belső látványvilágú kertészeti árudát rendeztek be a falai között.

A virágzó évelőktől a díszfákig mindent megtalálhatnak a kertbarátok. Különlegesség a hat, különböző stílusban kialakított mintakert, amelyek a kertkultúra népszerűsítésére hivatottak. A Palmaház bal szárnyában üvegház várja a szobanövények szerelmeseit, a jobb szárnyban, a barokk stílusban berendezett Herbáriumban kézműves teák, lekvárok, szörpök, fűszerek és kozmetikumok széles tárházából lehet válogatni.

A tél kezdetével adventi díszbe öltözik a Palmaház Kertészet és Herbárium: november első hetétől ízlésesen kialakított, a régi korokat idéző karácsonyi vásár, a Palmaház Karácsony várja a vásárlókat. Tucatnyi különböző stílusban feldíszített fenyőfa uralja az évszaknak megfelelően berendezett tágas Herbáriumot.

2100 Gödöllő, Martinovics Ignác u. 2/a
www.palmahazkerteszet.hu
+36-20-415-0063

Örökzöld Kertészet, Szombathely

A régió egyik legszebb, legnagyobb növénykínálatával várja a lakossági vásárlókat, kertépítőket, viszonteladókat. Közel 30 hektáros díszfaiskolájuk megbízható termesztési hátteret ad a cég szombathelyi és soproni árudája részére egyaránt. Széles választékban kínálnak azonban importnövényeket, mediterrán különlegességeket, gyümölcsoltványokat, szobanövényeket, kerámiákat, kaspókat, faiskolai és kertészeti kiegészítőket is.

9700 Szombathely, Páfrány u. 2/b
www.orokzold.hu
+36-70-636-3603, +36-94-322-631

TÉLEN IS

LEHET SZÍNES

Lombhullás után kertünkben a lomblevelű örökzöldek és a fenyőfélék kerülnek előtérbe. Mivel tehetjük színesebbé a látványt?

• Színes vesszejű cserjékkel, színes vagy érdekes kérgű fákkal, változatos bambuszokkal

Ha pirosra vágyunk, ültessünk fehér somot (*Cornus alba 'Sibirica', 'Siberia Pearl', 'Sibirica Variegata', 'Spaethii'*) vagy veresgyűrűs somot (*Cornus sanguinea 'Winter Beauty'*). A *Cornus alba 'Kesselringii'* fajtának szinte fekete a vesszeje, a *Cornus stolonifera 'Flaviramea'*-nak pedig élénksárga. A nyírfa (*Betula pendula*) fehér kérge szép kontrasztot képez zöld vagy más színű háttérnövényzettel. A bambuszok közül a *Phyllostachys nigra 'Punctata'* szára fekete, a *Phyllostachys aureosulcata 'Spectabilis'* szárának barázdái élénkzöldek. A bambuszok lombja egyébként örökzöld.

• Télen virágzó fákkal és cserjékkel

Meglepő, de a mi kontinentális éghajlatunkon is vannak olyan kerti növények, amelyek a tél kellős közepén, novembertől februárig virágoznak. Elég soknak a virágja erősen illatos is. A Higan japán díszcseresznye (*Prunus subhirtella 'Autumnalis'*) kecses fácska, októbertől márciusig hozza egyszerű, világos rózsaszínű virágjait. Tél végén,

februárban virágoznak a varázsmogyorók, sárga, narancs, téglavörös, különleges, kócos szirmú virágaikkal (*Hamamelis mollis*-fajták). Ugyanakkor virágzik a téli jászmin is (*Jasminum nudiflorum*), sötétzöld terülő vesszőin hozza apró élénksárga virágait. Az illatos virágúak között a korai loncot (*Lonicera x purpusii*), az illatos loncot (*Lonicera fragrantissima*) és a korai virágzású bangitákat (*Viburnum x bodnantense*, *Viburnum x bodnantense 'Charles Lamont', Viburnum x bodnantense 'Dawn', Viburnum tinus 'Eve Price'*) említhetjük.

Az alacsony cserjék közül a csarab (*Calluna vulgaris*) és az erika (*Erica carnea*) igen közkedveltek, divatosak, a kertben, balkonládában, kaspókban egész télen virágoznak. Hasonló a dérbabér (*Skimmia japonica*), amelyek fényes örökzöld levelei és lila virágbimbói díszítenek egész télen.

• Színes vagy tarka lomblevelű örökzöldekkel és színeslombú téli zöldségekkel, dísznövényekkel

Az alacsony termetű cserjék között számos színhatást tudunk teremteni kecskerágókkal, amelyek tarkabarká levelei fehérrel,

Mutatós bambuszszárak

Egyes bangitafajok már tél végén virágoznak

Fehér som, piros vesszőkkel

Illatos bangitavirágok

Ráncoslevelű bangita termése

A varázsmogyoró kócos virágai

Varázsmogyoró-bokor

A téltemető a hunyorfélék családjába tartozik, már tél végén szép virágszőnyeget hoz létre

A KERT CSENDJE

A kecskerágó, a téli dísz

A kerti korallberkenye a zöld-piros levelekkel

A hószínű hóbogyó

A különleges kínai lila bogyó

Pergolára futtatható díszítő szőlő

Magyal

sárgával, rózsaszínnel foltozottak. Közülük is különösen kedveltek az *Euonymus fortunei* 'Emerald'n Gold', 'Emerald Gaiety', 'Gold Prince' és 'Coloratus' fajták. A magasabb termetű cserjék között aranysárgával pöttyözötték a tarkalevelű japán babérsom (*Aucuba japonica* 'Picturata') levelei, a kerti korallberkenyéé (*Photinia fraseri* 'Red Robin') pedig egész télen pirosak.

Feltűnő, tartós színfoltot teremthetünk a téli kertben zöldegekkel is, például díszkáposztákkal, vagy színes, sárga és bordó levélnyelű mángoldokkal. És miért ne próbálnánk szürkészöld póréahagymát is ültetni?

• Színes bogyótermesű fákkal, cserjékkel, futónövényekkel

Számtalan fa és cserje díszít télen a termésével, a színes bogyókat a madarak is szívesen csipegetik.

Igazán különlegesen, egész télen a bokron maradnak az arónia vagy törpeberkenye (*Aronia melanocarpa* 'Hugin', *Aronia x prunifolia* 'Viking') fekete bogyótermései. Közkedveltek a talajtakaró madárbirsek (*Cotoneaster salicifolius* 'Parkteppich', *Cotoneaster dammeri* 'Coral Beauty'), valamint a fehér és a rózsaszín termésű hóbogyók (*Symphoricarpos x doorenbosii* 'Amethyst', 'Magic Berry',

'Mother of Pearl', 'White Edge'). A kínai lilabogyó (*Callicarpa bodinieri* 'Profusion') bogyói élénkpiros színűek, a magasabb termetű tűztövisek (*Pyracantha* 'Golden Charmer', 'Mohave', 'Orange Charmer', 'Orange Glow') piros, narancs és sárga termésükkel hívják föl magukra a figyelmet.

A fák közül szép díszei a téli kertnek a berkenyék (*Sorbus aucuparia*, *Sorbus intermedia*, *Sorbus* 'Burka') és azok a díszalmák, amelyek megtartják télen az almácskáikat (*Malus* 'Red Sentinel', *Malus* 'Evereste', *Malus*

'Sugar Tyme'), illetve természetesen a galagonyák (*Crataegus laevigata* Paul's Scarlet).

A pergolákra, falakra, farácsokra futtatott díszszőlő (*Parthenocissus quinquefolia* és *Ampelopsis* 'Elegans') lilásfekete, illetve porcelánkék bogyói is különleges díszek.

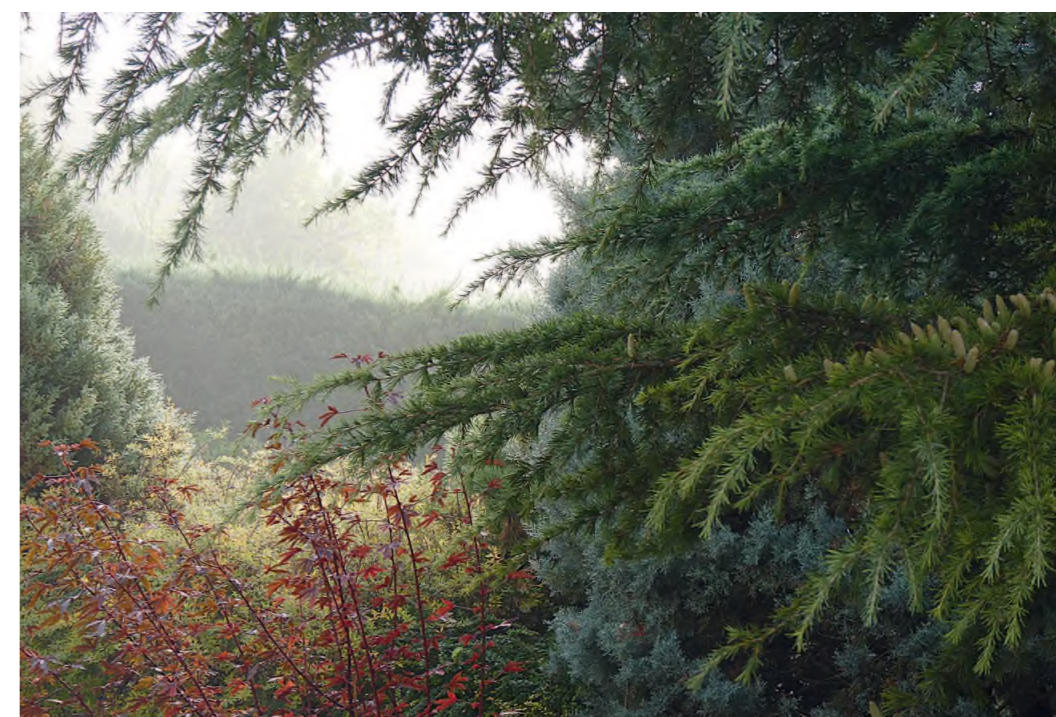
Hazai díszfaiskolák kínálatából válogattunk, az ajánlott fajok és fajták tehát kaphatók a magyarországi árudákban.

Thalmeiner Tünde

A telet lehet szeretni vagy nem, szidni vagy dicsérni, a téli kert látványa azonban szokatlanul szépséges, különleges. A cseppet sem unalmas, inkább változatos kép karmestere az időjárás, hangszerei az első havakat meghozó felhők, a kertre telepedő köd, a puha fehér hó, a jégbe zárt levelek, a zúzmarába bújó ágak, amit a hőmérséklet-emelkedés és csökkenés erőteljesebb vagy szelídebb kilengései változtatnak óráról órára, hétről hétre, hónapról hónapra.

A zúzmarazugra, a fagy csillogóra, a jégkristályok kontúrossá varázsolják a kert fáit, bokrait, növényeit. Alig van annál szebb látvány, mint amikor a jégpáncélba burkolt ágak, termések, levelek a napfényben még szikrázóbbá, élénkebbé válnak. A kert kitárul előttünk, átlátható lesz. Van idő tanulmányozni a szabályos vagy keszkesza ágrendszereket, a csupasz fatörzseket, a fák ágait, a tél végéhez közeledve megduzzadó, az egyes fajokra jellemző érdekes rügyeket és meglesni az etetőket rendszeresen felkereső madarakat.

A pihenő kertben a téli nyugalomba visszahúzódott növények túriák a hideget és a

szelet, elviselik a fagyot és a havat, bírják a hó súlyát, a rövid nappalokat, ám közben számunkra láthatatlan, fontos biológiai folyamatok zajlanak. A fásszárú fajok ősszel

beérett hajtásainak rügyeiben a tél végére kialakulnak a levél- és virágkezdemények. Ennek következménye az évenkénti megújulás, az évszokról évszakra változás.

Merész hunyorok

A tél végén megjelenő, a hóvirágot is megelőző hunyorok (*Helleborus*) egyes fajtái már december végén virágognak. Méretes, színes virágrügyeik korán előbukkannak a hó és a jég alól. Amikor megpillantjuk őket, már biztosak lehetünk abban, hogy közeledik a tél vége. Kissé később az előző évi, de már megviselt, nem túl szép lombleveleiket visszakurtíthatjuk, teret adva a kibontakozó gyönyörű virágok látványának. A növények félárnyékos környezetben, esetleg nagyobb lombos fa alatt érzik jól magukat, ott fejlődnek kielégítően, hogy a következő évben még gazdagabban és pompásabban nyíljanak. Mélyárnyékban szerényebb méretűek a virágaik. Kedvelik a friss, üde, jó vízáteresztő talajt, a kiegyensúlyozott tápanyagellátást. Növekedésük idején, az első félévben rendszeres és bőséges öntözést kívánnak. A vegetáció további szakaszában elviselik a rövid ideig tartó szárazságot, de nem száradhatnak ki. Az elnyíltan is mutató virá-

gokat a nyárba nyúlóan, hosszan a töveken hagyhatjuk, vagy az első friss levelek megjelenése után vágjuk le. A hunyorok nedve kellemetlen bőrirritációt okozhat, ezért ezt a munkát kesztyűben végezzük. Késő nyári, kora őszi tőosztással könnyen szaporíthatók. A 2-3 hajtással rendelkező rizómadarabok rendszeres öntözés mel-

lett könnyen megerednek az új helyükön, de ügyeljünk az ültetési mélységre, ne legyenek mélyebben a földben, mint addig. Szellőrózsa, hóvirág, illatos ibolya és a klasszikus hagymás virágok társaságában hangulatos színfoltot adnak a kertben a hunyorok, és páfrányokkal, díszfüvekkel, gölyörrfélékkel is jól kombinálhatók.

Gondozás a teletetőben

Az átteleltetésre behordott növényeket időről időre nézzük át, ellenőrizzük az egészségi állapotukat. A száraz, beteg, lepetyogott leveleket gyűjtjük össze, a növényeket pedig havonta egyszer kis vízzel öntözzük, hogy ne száradjanak ki teljesen. Várjunk még a dugványok vágásával, és a magról nevelt növények vetését se sűrűsítsük. Szűkös, fényhiányos helyen csak gyenge minőségű palántát nevelhetnénk. Jól tesszük, ha fertőtleníttük a magvetéshez használt eszközöket, kiselejtezzük a törött cserepeket.

Színes termések

Ezekben a hetekben is számtalan ötlettel színesíthetjük a környezetünket. Helyezzünk néhány narancsot, citromot az üresen maradt kőedénybe, készítsünk kopogtatót az ajtóra a kerti növények ősszel begyűjtött terméseiből. Az apró almákat mártsuk viaszba, mielőtt rögzítjük őket a díszekben. A kertben található színes terméseket adventi, karácsonyi alkotásokban is felhasználhatjuk. A csipkebogyó, a díszalma, a japánbirs vagy akár a naspolya jól illik a már korábban szedett és megszártított virágokhoz, például levendulához, rózsához, hortenziához. E természetes anyagokból készített dekorációkat az ünnepek elmúltával komposztálhatjuk.

Mindent megbocsát a hengeres anyósnyelv

Dekorátorok előszeretettel használják modern stílusú belső terek, például irodák, üzletközpontok díszítésére is az anyósnyelvet (*Sansevieria cylindrica*).

Ez a különleges megjelenésű, könnyen tartható, strapabíró növény egyenesen álló, fölfelé hegyesedő, henger alakú, élénkzöld levelével a minimál stílusú otthonokban is egyedi hangulatot teremt. Rokónához, a közismert lapos levelű anyósnyelvhez (*Sansevieria trifasciata*) hasonlóan kevésbé is beéri. Mindent megbocsát, ha nincs túlöntözve. Ideális választás a meleg, száraz levegőjű lakásokba, de az olyan hűvös helyiségekbe is, ahol a hőmérséklet nem csökken 14 °C alá. Hűvösben az amúgy is alacsony vízigénye tovább mérséklődik. A világos, napos, déli fekvésű elhelyezést kedveli, sötétebb környezetben a levelek sárgulnak.

Tőosztással vagy dugványozással szaporítható, ahhoz meleget és a gyökérszélvélésig száraz körülményeket kíván. Az agavék családjába tartozik, a család mintegy 60 fájának többsége a trópusi Afrikában, más része Etiópiában honos. Sivatagi növényekként hihetetlen hosszú száraz periódusok mellett is megmaradnak. Túlöntözés esetén a levelek a földhöz közeli részükön megpuhulnak, bűzösen, nyálkásan rothadnak. Nyáron minden második héten, máskor havonta egyszer nitrogénszegény tápanyaggal öntözzük.

Kérdések és válaszok

Mire kell figyelni a téli kertgondozás során?

A növények a fagymentes időben is vesznek föl vizet, ám sokkal kevesebbel is beérik, hiszen kevesebbet is párologtatnak. A cserepek felgyülemelő, föl nem szívott, úgynevezett pangó víz a legtöbb növény gyökerét károsítja. A cserjék nagyobb edényeit éppen ezért célszerű alátámasztással megemelni, hogy a fölösleges víz elfolyhasson. Alacsony hőmérsékleten a növények alig növekednek, ennek megfelelően tápanyagra ilyenkor már nincs szükségük. Ha a vegyes ültetésekhez fagyérzékeny fajokat is választottunk, és azokat cseréppel együtt

Téli számvetés

ELŐNYÖK:

- a növények nyugalomban vannak
- a kórokozók, kártevők gyérülnek
- a lassan leszivárgó csapadék raktározódik a talajban
- fölismerjük kertünk fagyzugos területeit

HÁTRÁNYOK:

- a jég súlya alatt letörnek az ágak
- fagykárokat szenvednek az érzékeny növények
- az örökzöldek ágrendszere széthajlik a hó nyomásától
- az örökzöldek kiszáradnak
- a síkosságmentesítő sózás gyökérszélvélést okoz
- a kerti burkolatok megrepednek

helyeztük a kompozícióba, akkor fagyvesztés esetén vegyük ki, majd a fagyok elmúltával helyezzük ismét vissza.

Melyik a télálló?

A piaci kínálatban kapható mutatós *Ericát* sokan összekeverik a *Callunával*. Jóllehet

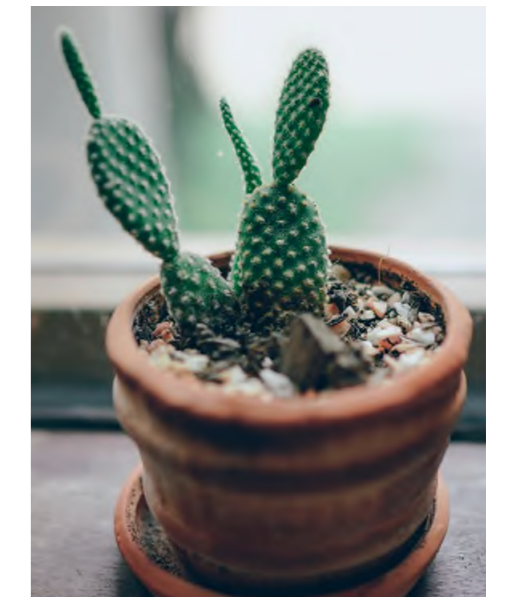
azonos családba tartoznak, az igényük mégis eltérő. A *Calluna* (hangának, csarabnak is nevezik, ez látható a fotón) az intenzív színű virágbimbókkal díszít, amelyek azonban nem nyílnak ki. Teljesen télálló. Több éven át is tarthatjuk a kertben, ám mivel a savanyú talajt kedveli, tavasszal ültessük át rododendronföldbe. Kihajtás előtt vágjuk vissza a hajtásokat mintegy felükre, majd a nyár folyamán tápanyaggal segítsük a fejlődésüket. Az *Erica* is kedveli a hűvös, nyir-

kos időt, de virágzása idején intenzívebb színnel, dúsabb virágképet ad. Csak az enyhe fagyokat viseli el, nem télálló. Világos, fagymentes helyen átteleltethető a tavaszi átültetésig. Az összefilcesedett gyökérlabdát késsel vágjuk be, majd az új gyökerek kialakulása után lássuk el tápanyaggal.

Mit tegyünk a kaktusszal télen?

A legtöbb kaktusz télen alacsony hőmérsékletet igényel, akkor képződnek a virág-

rügyei is. Napközben 15, éjjel 5 °C-on tartassuk, ezt lehetőleg ne lépjük túl, de ne is csökkentjük. Az öntözést erősen szorítsuk vissza.

A sufni rendje

A szezon vége után kiürült virágcserepek, akasztós edények, balkonládák, kerti eszközök, szerszámok megtisztítása elengedhetetlen. A tárolóhelyiség rendbetétele arra is jó alkalom, hogy számba vegyük a készleteinket. Nézzük át a vegyszereket, vetőmagok lejáratát idejét. Rendszerezük a jeltáblákat, a növényrögzítő klipszeket, madzagokat, zsinegeket. Tisztítsuk meg a földmaradványoktól az edényeket, drótkéfével az agyag- és kerámia-cserepeket, a műanyagokat pedig mosogassuk el. A mosószeres meleg víz jó hatásokkal pusztítja el az esetleg megbúvó, áttelelő kártevőket, kórokozókat.

Összeállította:
Merényi Alexandra

HOLD- NAPTÁR

2018. november – 2019. január

NOVEMBER					
21. Szerda		Olivér			
22. Csütörtök		Cecília, Filemon			
23. Péntek		Kelemen, Klementina			
24. Szombat		Emma, Flóra, Virág			
25. Vasárnap		Katalin, Liza, Katinka			
26. Hétfő		Virág, Szvetlana, Konrád, Viktória, Milos			
27. Kedd		Virgil, Virgínia			
28. Szerda		Stefánia, Jakab			
29. Csütörtök		Taksony, Ima, Filoména			
30. Péntek		András, Andor, Andrea			
DECEMBER					
1. Szombat		Elza, Natália, Blanka			
2. Vasárnap		Melinda, Vivien, Aranka			
3. Hétfő		Ferenc, Olívia			
4. Kedd		Borbála, Barbara, János			
5. Szerda		Vilma, Ünige, Csaba			
6. Csütörtök		Miklós, Csinszka, Gyopár			
7. Péntek		Ambrus, Ambrózia			
8. Szombat		Mária, Emőke			
9. Vasárnap		Natália, Valéria, Filótea			
10. Hétfő		Judit, Loretta, Eulália			
11. Kedd		Árpád, Árpádna, Damazus			
12. Szerda		Gabriella, Johanna, Franciska			
13. Csütörtök		Luca, Otília, Lúcia, Éda, Tilla			
14. Péntek		Szilárd, Szilárd, János			
15. Szombat		Valér, Detre			
16. Vasárnap		Etelka, Aletta, Adelaída			
17. Hétfő		Lázár, Olimpia			
18. Kedd		Augusta, Gracián			
19. Szerda		Viola, Anasztáz			
20. Csütörtök		Teofil, Liberátusz			
21. Péntek		Tamás, Péter			
22. Szombat		Zénó, Flórián			
23. Vasárnap		Viktória, János			
24. Hétfő		Ádám, Éva, Adél			
25. Kedd		Eugénia, Anasztázia			
26. Szerda		István			
27. Csütörtök		János, Teodor			
28. Péntek		Kamilla, Apor			
29. Szombat		Tamás, Tamara			
30. Vasárnap		Dávid, Hunor, Libériusz			
31. Hétfő		Szilveszter, Donáta			
JANUÁR					
1. Kedd		Fruzsina			
2. Szerda		Ábel, Gergely, Vazul			
3. Csütörtök		Genoveva, Gyöngyvér			
4. Péntek		Titusz, Leona, Angéla			
5. Szombat		Simon, Emília			
6. Vasárnap		Gáspár, Menyhért			
7. Hétfő		Attila, Ramóna, Rajmund			
8. Kedd		Gyöngyvér, Szeverin			
9. Szerda		Marcell, Juliánusz			
10. Csütörtök		Melánia, Vilmos, Vilma			
11. Péntek		Ágota, Honoráta			
12. Szombat		Ernő, Erneszta, Tajána			
13. Vasárnap		Veronika, Csongor, Yvett			
14. Hétfő		Bódog, Félix			
15. Kedd		Lóránt, Loránd, Pál			
16. Szerda		Gusztáv, Marcell			
17. Csütörtök		Antal, Antónia			
18. Péntek		Margit, Piroska			
19. Szombat		Sára, Márta, Mária			
20. Vasárnap		Fábián, Sebestyén			
21. Hétfő		Ágnes, Agnéta			
22. Kedd		Vince, Artúr			
23. Szerda		Zelma, Rajmund, Emese			
24. Csütörtök		Timót, Ferenc			
25. Péntek		Pál, Henrik			
26. Szombat		Vanda, Paula, Timóteusz			

Telihold Fogyó hold Újhold Növő hold

Kos Bika Ikrek Rák
 Oroszlán Szűz Mérleg Skorpió
 Nyilas Bak Vízöntő Halak

Levélnap – olyan zöldségeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a levelét fogyasztjuk (pl. sóska, fejes saláta, káposzta)

Termésnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a „termése” fogyasztható (pl. magok, gyümölcsök, vagy akár a paradicsom, paprika, hüvelyesek stb.)

Virágnap – dísznövényeket és olyan növényeket lehet vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a virága fogyasztható

Gyökérnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknél a gyökér maga a termék (pl. zeller, burgonya, hagymafélék, répa), továbbá palántázás, dugványozás napjai, a gyökérképződés fokozottan jó

E napokon a föld fölött élő kártevők ellen érdemes védekezni

E napokon a föld alatt élő kártevők ellen érdemes védekezni

Ezek a napok kedveznek a metszéshez

Kert előkészítése, ásás, talajlazítás

Gyógynövények vetése, ültetése, ezek fűszerezése. A növények gyógyhatása fokozott

Vermelni, rakározni e napokon javasolt, valamint a már elvermelt gyümölcs, zöldség átrakására, átválogatására kedvező az idő

Ezeken a napokon lehetőleg ne verjük, ne rakározzunk, vagy rakjuk át a rakározott terményeinket. Rothadásveszély

Csigaitrás! Ezek a csigák elszaporodása elleni védekezés napjai

Oltás, szemzés napjai

Befőzés napjai – akár mellőzhető is a tartósítószer

Aszalásra szánt gyümölcsök szedésének napjai

Növényeinket ezeken a napokon ültessük át – a gyökérképződés hatékonyabb

E napokon semmiképp ne végezzünk átültetést, mert kedvezőtlen hatások mutatkoznak a gyökérképződésre. Viszont ilyenkor érdemes gyomlálni

E napokon érdemes locsolni a növényeinket, ugyanis a talaj vízmegtartó és a növény vízfelvevő képessége jobb

Ilyenkor javasolt a különféle tápanyagokat a földbe juttatni – trágyázás, tápoldatozás, komposzt szórása

Kerti tavak karbantartása. Fordítsunk figyelmet a rothadt növények eltávolítására, és ilyenkor javasolt az új növények telepítése, valamint a nagy vízigényű növények ápolása

Gyepesítésre, fűmagvetésre, hiányzó gyeprészt pótlására ezek a napok javasoltak

Fűnyírás napjai

Komposzthatalom létesítésének és átforgatásának napjai

A fák törzsének védelme, fának ápolásának napjai

Ezek a szüret, a gyümölcszedés napjai – ilyenkor a lé- és ízirtalom fokozottabb

Favágás napjai. Ezekben a napokon kedvező fát vágni, amennyiben a fa további megmunkálására szánt

Összeállította: Cseperkálné Mirek Barbara

Lesz-e HÓTAKARÓ?

„A karácsony akkor szép, mikor fehér hóba lép...”

– szól a kedves gyermekdal. Évek óta nem volt már tartós hótakaró télen, ami megvédte volna kint maradt veteményeinket, a bimbós kelt, a sárgarépat, metélőhagymát vagy éppen a szamócsát a fagyos szelek ellen. A hótakaró nemcsak hőszigetelő, de folyamatos, lassú olvadásával a mélyebb talajrétegekben is pótolja a nedvességet, amire oly nagy a szükség. A burkolatról letakarított havat, ha tehetjük, szórjuk a gyümölcsfák alá vagy a fölászott veteményes talajára. Reméljük, lesz benne részünk!

Kerítéssel, kötözéssel a vadak ellen

Gyümölcsfáinkat, különösen a fiatalabb példányokat télen védenünk kell a vadak ellen. Erre két lehetőségünk van: minden egyes fa törzsének bekötözése, vagy a kerítésépítés. Elsősorban az erdők közelében fekvő telkeken fontos a kerítés, mivel ott a

törzskötözés nem elég határos védelem a nagyvadak, az őz és a szarvas ellen. A kerítés építéskor a drótháló alsó szegélye 8-10 cm mélyen kerüljön a talajba. Célszerű rozsdamentes, horganyzott vagy galvanizált dróthálót használni. Ahol a nagyvadak kártétele gyakoribb, ott a kerítésnek legalább 2,5-3 méter magasnak kell lennie. Ha ritkább, pl. 100×75 mm rácsméretű hálót választunk, akkor az apróbb állatok, főleg a nyúl ellen a kerítés alsó részét erősítsük meg sűrű szövésű dróthálóval is.

A fák törzsének bekötözéséhez a legmegfelelőbb a törzsre húzható műanyag rácsháló, ami több éven keresztül is felhasználható a nyulak ellen. A rács alját 1-2 lapát földdel rögzítsük. Kitétebb területeken, például szőlőhegyen a fiatal gyümölcsfákat teljesen körbevehetjük sűrű szövésű dróthálóval. Ennek előnye, hogy a beleszórt lombbal a fagyvédelmet is megoldhatjuk. A kapukról se feledkezzünk meg! Tetemes vadkár származhat ugyanis abból, ha a kapukat nem csukjuk be rendesen, vagy nem szüntetjük meg a kapuk és a kerítés alatt a vízfolyások okozta hézagokat. A tél folyamán járjuk körbe a kerítést több ízben, és ellenőrizzük az alsó szegélyét. Szükség esetén gyorsan kivitelezhető, átmeneti módszer, ha a megbontott kerítéshez földből 10-15 cm magas bakhátat húzunk.

Most vessük el a lestyánt

Néhány gyógy- és fűszernövény magjának hideghatásra van szüksége ahhoz, hogy nyugalmi állapotát megtörjük, és tavasszal csírázásra serkentsük. Ilyen a lestyán is, amit november-decemberben vethetünk el. A lestyánmagokat alaposan átdolgozott, porhanyós talajba, mindössze 0,5-1 cm mélyre vessük. Fontos, hogy a mélyebb talajréteg is laza legyen, át tudja engedni a téli csapadékot. Ne hagyjuk kiszáradni a talajfelszínt, csapadékszegény időszakban télen is öntözzük.

A lestyán évelő növény, félárnyékos helyen is termesztendő, bár akkor nem lesz annyira intenzív az illata. Jól terjed, ezért célszerű, ha a gyökerek fölszedésével rendszeresen ritkítjuk. Ültethetjük a talajba leásott, kilyukasztott aljú vödörben is, így nem kell tartanunk a túlzott terjedésétől.

A lestyánleveleket már a nyár elején szedhetjük. Gyökereit ősszel takarítjuk be, akkor tőosztással szaporíthatjuk is a növényt.

Elsősorban levesízestítőként ismerjük. Intenzív íze és színezőanyaga miatt csak mértékkel használjuk. Gyökere teának, hidegáztatással elkészítve emésztési panaszok, gyomorégés esetén alkalmazható, vesetisztító, vizelethajtó hatása is ismert. Fontos tudni, hogy a lestyángyökérteát nem szabad huzamosabb ideig fogyasztani!

Tudta, hogy...

...a lestyán szárított levele adja a népszerű leveskocka jellegzetes illatát?

Tudta, hogy...

...a hótakaró alatt átvészeli a telet a spárga, a rebarbara, a tarlórépa, a karórépa, a brokkoli, a bimbóskel, a sárgarépa, a fejes és a kelkáposzta, a karfiol, a kerti zsázsa, a spenót, az endívia, a torma, a karalábé, a póré, a téli fejes saláta, a vöröshagyma, a petrezselyem, a pasztinák és a téli retek?

Hótűró zöldségfélék

A hóesés beköszöntével még korántsem ér véget a zöldségfélék betakarítása, sokuk a hótakaró alól is szedhető. A vöröshagymát is kint hagyhatjuk télen, ha 8-10 cm vastagon komposztot vagy lombot hordunk rá. A pasztinák és a bimbóskel kifejezetten zamatosabb, édeskésebb lesz, ha betakarja a hó. Ha a hóesés előtt fagyos időt jósolnak, akkor jó időben takarjuk be a kertben maradt veteményt mulccsal vagy húzzunk fölé fóliaalagutat. A szalma és a hullott lomb jó választás erre a célra. Hótakaró esetén minusz 6-7 °C-ig nem kell takarnunk azokat a

hidegtűró zöldségeket, amiket rövidesen föl szeretnénk szedni.

Ha viszont hótakaró nélkül éri a hideg a kertet, szedjük föl minden zöldséget, mert fogyasztatlanná válnak, ha víztartalmuk jéggá fagyva szétroncsolja a sejteket, szöveteket.

Szőlőművelés tanulságokkal

A szőlő legfontosabb gombás betegségeit, a lisztharमत, a szürkepenészt és a peronoszpórát már jól ismerjük. Idén sokhelyütt fölütötte a fejét egy másik rothadás okozó betegség, a fakórothadás is. Nem árt felkészülni rá a következő évben, hiszen ha megjelenik, komoly termés kiesést okoz, és a mustot is fertőzi.

A fakórothadás hosszantartó csapadékos, párás, meleg időjárásban fejti ki hatását. Ha az ilyen időjárás jégesővel vagy molykártéttel is párosul, az érésben lévő bogyók fertőzésével akár teljes termésvesztéssel is okozhat.

Leggyakrabban a fürtöket fertőzi, aminek kezdetleges tünete az úgynevezett szivárványos bogyó. A kocsány felőli részen kb. 2 mm széles, szivárványos csík jelenik meg, majd a bogyó fakósárgán, világosbarnán rothad. Később apró, barna, jól látható, érdes felületű szaporítóképletek jelennek meg a felületén. Nedves időben a bogyók szétfolyva elrothadnak, száraz időben megaszalódnak. A fakórothadás kórokozója a szőlő fás részeit is megfertőzheti. A kéreg hosszanti irányban reped és csikokban leválik. Ezeket a helyeken később daganatok alakulnak ki. A leveleken, az erek mentén széles, a káliumhiányhoz hasonló, nagy, szabálytalan alakú, barna foltok keletkeznek.

Tudta, hogy...

...a réztartalmú készítmények hatástalanok a fakórothadás ellen?

A fakórothadás tünete könnyen összetéveszthető a szürke rothadásával. Ennek megkülönböztetése nagyon fontos, mert a védekezés módja és a betegség következménye is eltér egymástól. A fakórothadás megkülönböztető jele, hogy a fertőzött fürtök jellegzetes ecetes szagot árasztanak, amelyet ecetbaktériumok okoznak. Az ecetes rothadt bogyók megfertőzik a feldolgozott mustot, ezért az erjedést is kedvezőtlenül befolyásolják. Fertőzésveszély esetén azonnali beavatkozással, a peronoszpóra és a szürke rothadás ellen is hatásos Quadris felszívódó gombaölő szer ismételt, gyakori kijuttatásával előzhetjük meg a kárt.

Hajtassunk sárgarépat

Télen nagyobb légtérű üveg- vagy fóliaházakban hajthatjuk a sárgarépat, hogy áprilisban, amikor a szabadföldi termést vetjük, már ehessünk friss, zsenge zöldséget. Csak akkor lehetünk sikeresek, ha laza, könnyen fölmelegedő, tápanyaggal feltöltött, mélyen művelt homoktalajba – pl. magasított ágyásba – vetjük a magokat. A sárgarépa jól tűri a hideget, csírázása már 3-4 °C-on megindul, és ha elegendő fényt kap, akkor 10-15 °C-on szépen fejlődik. A hónaposretek-sorok közé is vethetjük. Mérsékelt öntözzük, fontos, hogy a talaj ne száradjon ki. Ebben az időszakban a fényigényének kielégítésére kell nagy hangsúlyt fektetnünk,

Tudta, hogy...

...a téli hónapokban is rendszeresen kell szellőztetni az üvegházat, és nappal napos idő esetén 10-15, borús időben pedig 8-10 °C-os hőmérsékletet kell tartani?

ezért kizárólag olyan üveg- vagy fóliaházba vessük, amelynek felszíne tiszta, jól átengedi a napfényt.

Hajtatásra a rövid, 100 napos tenyészedő, henger alakú Nanti, vagy a nagyon korai, különleges, gömb alakú Párizsi vásár fajtát választjuk. Az előbbiből szemenként vethető drázsírozott magot, illetve vetőszalagot is vásárolhatunk. Ha ilyet használunk, akkor több öntözésre van szükség, mivel a burkoló-, illetve hordozóanyag sok vizet fölvesz.

A sárgarépa hajtatásához a magokat 20-25 cm-es sortávolságra, sekélyen (kb. 1-1,5 cm mélyre) vessük alaposan beöntözött magágyba, ami hosszú időre biztosítja a vízigényét. Havonta egyszer öntözzük, márciustól kéthetente, melegebb időjárás esetén hetente, de akkor már 0,1 százalékos komplex tápoldattal (pl. Voldünger). Egyelni a második lomblevél megjelenése után lehet az állományt. A szedést általában április végén kezdetjük.

Összeállította: Pap Edina

A tél lángja

Van olyan ember Magyarországon, aki ne ismerné a mikulásvirágot?

A tél kezdetén jelenik meg a virágüzletek kirakataiban ez a különleges, feltűnő cserepes növény.

Nem túl kifejező és szerencsés a magyar neve, amit a Mikulás-nappal, azaz december hatodikával hoznak kapcsolatba.

A mikulásvirág (*Euphorbia pulcherrima*) a népes, 1700 fajt magába foglaló kutyatej (*Euphorbia*) nemzetségbe, a kutyatejfélék családjához tartozik. A kutyatejfélék (*Euphorbiaceae*) családja az egyik legnépesebb a növényvilágban, mintegy 7500 fajjal. Jól ismert és fontos trópusi haszonnövények is vannak köztük, például a gumi- vagy kaucsukfa (*Hevea brasiliensis*), a manioka (más néven tápióka vagy kasszáva – *Manihot esculenta*) vagy a ricinus (*Ricinus communis*) is ide tartoznak. A kutyatejfélék az egész földkerekségen mindenütt elterjedtek. Rendkívül változatos megjelenésű növényfajok, egyéves és évelő lágyszárúak, cserjék, illetve természetes

pozsgás fák egyaránt előfordulnak köztük. Magyarországon 37 kutyatej honos, de egyikük sem emlékeztet igazán a cikkünkben szereplő mikulásvirágra, legfőképpen tejnedvük árulkodik róla, hogy közeli rokonok. Tudományos nevük *Euphorbuszra* utal, aki a Krisztus előtt 50-ben született II. Juba, Mauritánia és Numidia királyának udvari orvosa volt és orvoslásra használta a kutyatejféléket.

Őshazája Közép-Amerika

A mikulásvirág hazájában sokágú cserje, vagy legfőképpen 4 méter magasra növő kistermetű örökzöld fa. Hajtásai, ágai kopaszok, levelei szőrt állásúak. A kihegyezett sötétzöld levéllemez 6-25 cm hosszú, 4-10 cm széles, tojásdad-elliptikus, a hosszú nyelű levelek felszíne kopasz vagy rövid szőrű, fonáka molyhos. Az erezet látványos, nagyon feltűnő, főként a fonákon kiemelkedő. Csúcsálló, bonyolult felépítésű, tömött összetett virágzata a kutyatejekre jellemző, úgynevezett forgó-többszög (ciátium), amely sárgászöld, nem látványos, szíromtalan, csészeszerű virágokból áll. A virágzatokat azonban 5-7 levélszerű, keskeny elliptikus, néha karéjosított, piros murvalevél övezi. Természetes előfordulásban októbertől áprilisig virágzik és érlel termést.

A mikulásvirág eredeti élőhelye Közép-Amerika, ahol lombhullató trópusi hegyi erdőkben, szakadékokban fordul elő, nem túl nagy magasságig: Mexikó Csendes-óceáni államaiban, valamint Guerrero és Oaxaca forró, száraz erdőiben, továbbá Guatemalában. Meleg éghajlatú területeken, ahol megfelelő életfeltételeket talál, a kertekből könnyen kivadul, gyomnövényként viselkedik Brazíliában, Afrika több területén, Elő- és Hátsó-Indiában és Kína déli tartományaiban.

Meleg éghajlaton természetes cserjévé, kis fává nőhet

A mikulásvirág látványos színes részét sokan tévesen virágsziromnak tartják, jöhetnek ezek csak módosult murvalevek (brakteák), amelyek a kevésbé vonzó virágokhoz csalogatják a beporzó rovarokat.

A karácsony dísze

Különleges és feltűnő megjelenése miatt a mikulásvirág mindig és mindenütt megmozgatta az emberek képzelőerejét. Az aztékok vörös festékanyagot készítettek belőle és lázcsillapításra használták. Az ő nahuatl nyelvükön *cuetlaxochitl* (ejtsd: ketlasose) volt a neve, ami az egyik értelmezés szerint állítólag annyit tesz: „virág, amely elszorvad, halandó virág, amely elpusztul, mint minden, ami tiszta”. Manapság Mexikóban ismét használják ezt az ősi nevet. Az egykori azték fővárosba (ma Mexikóváros) karavánok szállították az uralkodók számára a mikulásvirágot melegebb vidékekről, a magasra fekvő városban ugyanis nem tudták sikeresen nevelni. Az utolsó azték király, *Montezuma* udvarában, mivel az istenek ajándékának tekintették, dísz- és gyógyértéke mellett az áldozatok bemutatásánál kultikus szerepe volt.

Eredeti termőhelyén Mexikóban, Guatemalában „karácsonyi virágnak”, a spanyolok pedig „húsvéti virágnak” hívják, Chilében és Peruban az „Andok koronája” néven ismert. Van, ahol „langusztavirág”, „lánglevelű virág” a neve.

Sok országban, a keresztény világban, de főként az USA-ban és Nagy-Britanniában a mikulásvirág a karácsonyi hangulat és díszítés egyik legmeghatározóbb növénye otthon, a munkahelyeken vagy a templomokban. Decemberben milliószámra kerül a virágboltokba, kertészeti áruházakba.

A mikulásvirág magyarországi felhasználása – amint a neve is mutatja – nem kapcsolódik szorosan a karácsonyhoz. Jézus születése ünnepének és a Mikulás-napnak (Szent Miklós püspök ünnepének) összemossága egészen friss, a magyar tradícióktól teljesen idegen, pogány angolszász hatás. Nálunk december elején, Mikulás-nap környékén került régen tömegesen a virágpiacra, ez az egybeesés és a piros murvalevek okozták a névasszociációt. A nem túl szerencsés magyar név sajnos nem tükrözi ennek a növénynek a nagyszerűségét. Helyesebb lenne a *karácsonyi csillag* nevet használni.

Nem ehető

Megalapozatlan tévhit, hogy a mikulásvirág veszélyesen mérgező. Való igaz, hogy a kutyatej nemzetségbe tartozó fajok közül soknak a tejnedve mérgező, de közülük a

A névadó

Az Egyesült Államokban december 12-e a nemzeti mikulásvirágnap (*Poinsettia Day*), ez *Joel Roberts Poinsett* halálának a napja. A mikulásvirág korábbi tudományos neve *Poinsettia pulcherrima* volt, sok országban a köznap nevének most is *poinsettia*. Ez nem véletlen, mert J. R. Poinsett (1779–1851) honosította meg az USA-ban dísznövényként. Poinsett orvos, diplomata és utazó, az USA első nagykövete volt Mexikóban. A főváros közelében találkozott ezzel a növényvel, az egyik ferences templom díszítéséért, és 1836-ban küldött belőle szaporítóanyagot haza, Dél-Karolinába. Akkor indult el a mikulásvirág fényes pályafutása a nyugati világban. Véletlen egybeesés, hogy Mexikó minden évben ugyancsak december 12-én ünnepli a Guadalupai Szent Szűz napját, ahol fontos díszítőelem a mikulásvirág.

FOTÓK: KÓSA GÉZA, FRÁTER ERZSÉBET, FLORADANIA ÉS PIXABAY

- 1. Irányított természetesen májusra kivirágzott különböző színű példányok a Chelsea Flower Show (London) egyik standján
- 2. A vad típus murvalevelei kisebbek és nem mindig karéjosak
- 3. A trópusi, szubtrópusi területeken mindenfelé ültetik és ki is vadul (hmgongok lakta hegyi falu, Vietnam, Há Giong tartomány)
- 4. Hazájában, Közép- és Dél-Amerikában akár négy méter magasra is megnő
- 5. Az árudákban többféle színben is beszerezhető

mikulásvirág csak enyhén veszélyes. Diterpén-tartalmú tejnedve az érzékenyebb embereknél allergiás tüneteket, bőr- és gyomorirritációt, elfogyasztva hányást és hasmenést, szembe kerülve időleges vaktságot okozhat. Sok eset tanulmányozása után a kutatók megállapították, hogy egy 20 kilogramm súlyú gyermeknek legalább 500 színes murvalevelet kellene elfogyasztania, hogy bármilyen toxikus hatás észlelhető legyen. A lakásban tartott háziállatoknál is jelentkezhetnek mérgezési tünetek, ezért a kutya- és macskakölyköket tanácsos távol tartani a mikulásvirágtól.

Az árunövény

A mikulásvirág jellegzetes, pontosan végrehajtott technológiával termesztett cserepes dísznövény. Késztermékként kerül a boltokba és lakásokba. Származási helyének megfelelően úgynevezett fotoperiodikus, tipikus rövidnappalos növény, napi legalább 12 órán át tartó sötétséget kíván 5 napon keresztül ahhoz, hogy a murvalevelei színesedni kezdenek. Napközben viszont erős fényre van szüksége az intenzív színeződéshez. Szaporítása és a termesztéstechnológiája sokat fejlődött az elmúlt évtizedekben. Hagyományosan laza, tápdús, enyhén savanyú, tőzeges közegben termesztik. Van speciális mikulásvirág-földkeverék is. Igényes, folytonos figyelmet követelő növény. A nyár első felében, dugványokkal történhet a szaporítása. Két fontos eljárást használnak a termesztése során: az egyik az irányított virágztatás, vagyis a fénymegvonás és pótmegvilágítás a természetberekben, ezzel a kívánt virágzási idő pontosan beállítható; a másik a törpésítés, amikor a kívánatos méret és alkat eléréséhez hormonkészítményeket alkalmaznak. Ma már száznál is több fajtája kapható a virágkereskedelemben, amelyek méretben, habitusban, de leginkább a murvalevek színében és alakjában térnek el egymástól. A murvalevek színe lehet a piros és vörös összes árnyalata, bíbor, fehér, lazacszín, rózsaszín, márványozott, tarka vagy petytyegtett.

A mikulásvirág sok más cserepes virághoz hasonlóan odafigyelést igényel a lakásban is. Cserepe földjét mindig nedvesen kell tartani, de nem szabad túllöntözni, ne álljon alatta a víz. Két-háromnaponta igény szerint öntözni kell, lehetőleg mérszentes vízzel. Se huzatos helyre, se a fűtőtestek, kályha közelébe ne kerüljön, mert a hőingadozástól ledobja leveleit. A lakás legkiegyenlítettebb hőmérsékletű, nem túl meleg (legfőképpen 20 °C) helyiségébe és feltétlenül világos fekvésbe kerüljön, mert kifejezetten fényigényes. Mindezek ellenére, ha csak rövid időre felejtkezünk el róla, könnyen regenerálódik, viszonylag szívós növény.

Vásárláskor a lehető legbimbósabb példányt válasszuk, hogy minél hosszabb ideig díszítsen növényünk. Vágott virágként és a virágkötészetben is előszeretettel használják.

Tél végére, a virágpor beérése és kihullása után elveszti színes murvaleveleit és lehullatja lombleveleit, majd nyugalmi állapotba kerül. Ilyenkor visszavágva, majd a fagyok múltával a kertünk árnyékosabb helyén folyamatos gondozás mellett átnyaraltatva esélyünk lehet, hogy ismét virágzásra készessük. A belombosodott növényt ősszel át kell ültetni, majd novemberben megjelennek a virágzatai. Inkább vásároljunk azonban professzionális termesztőtől az üzletekbe kerülő, jó erőben lévő, egészséges, formás növényeket minden évben.

Minden télen sok tízmillió cserép mikulásvirágot értékesítenek világszerte, az Egyesült Államokban és Kanadában mindmáig ez a legjobban eladható cserepes növény. Nagyszerű, élénk színeivel, gyönyörű kontrasztjával, szép formájával a legsötétebb téli hónapok alatt is vidám hangulatot kelt, minden lakásban ott a helye.

Kósa Géza

Karácsonyi csillag

A növény karácsonyi ünnepkörrel való kapcsolódása a XVI. században alakult ki Mexikóban. A legenda szerint a nagyon szegény, Pepita nevű leány nem tudott ajándékot vinni a nagy ünnepre a templomba, ám angyali sugallatot kapott, hogy szedjen egyszerű virágokat az út szélén és azt tegye az oltár elé. A gyomok ragyogó vörös mikulásvirággá változtak át. A XVII. századtól a ferences szerzetesek Mexikóban már tudatosan használták ezt a növényt a karácsonyi szertartásokon. A murvalevek csillag alakzata a betlehemi csillagot, a vörös szín Krisztus keresztfán kiömlött vérére szimbolizálta.

NAPPALI A KERTBEN – KERT A NAPPALIBAN

A civilizációs fejlődés áldása és átkja az urbanizáció. A városiak elszakadnak a természettől, attól a környezettől, amely emberré válásunk hosszú korszakait meghatározta. Ha feloldani nem is lehet az ellentmondást, sokat segíthet, ha a lehetőségek engedte mértékben az otthonunkba költöztetjük a természetet.

Az ember is a természet gyermeke, annak törvényeihez igazodott több százévesen keresztül, ehhez képest történelmünk csak töredéknyi része az, amelyben már kiszakadt felnevelő közegéből és mesterséges életteret, városokat épített magának. Azért tette, hogy jól érezze magát benne, de ez mégsem sikerült tökéletesen, mert a modern kor elvárosiasodott embe-

re el is idegenedett attól, aminek részévé lett azzá, ami. Akár bevallja, akár nem, örök nosztalgiával küzd, vágyik a szabadba, a mezők, rétek, erdők ölelő közegeibe, a hegyekbe, a folyók és tengerek partjára. De munkája, mindennapi tevékenysége a felhőkarcolók, az autóktól zsúfolt zajos utcák, a légkondicionált irodák és lakások, a mindennapi rohanás és az esti tévzés világához köti. Csak nagyon rö-

vid időre szakadhat el ettől, s mire megszokná a pezsdítő hegyi levegőt vagy a tenger oly kedves zúgását, már le is járt a szabadsága és indulhat vissza a betonrengetegbe. Tökéletes megoldás erre a civilizációs problémára nem létezik, enyhíteni talán lehet. Egyik megoldás, ha zöld oázist teremt az otthonában, amely megadja számára a növények, a virágok, a napsugárzás, a ker-

tészkedés semmi máshoz nem hasonlítható élményét.

A modern városok kedvéért elhagyott ősi természet talán legjellemzőbb elemeit, a növényeket az ember ma is igyekszik élete részeként legalább nyomokban megtartani. Ezért épülnek a parkok, ligetek, ezért telepítenek az utcákban fasorokat, ezért övezi a házakat kert. Van arra is megoldás, hogy külön helyiséget rendezzünk be növényeink számára, és azt alakítsuk ki úgy, hogy ne csak a növényeknek, de számunkra is kellemes tartózkodási hely legyen. Az így létesült télikertek legtöbbször multifunkcionálisak, otthonul szolgálnak a dísznövényeknek, alkalmat adnak a kertészkedésre, tágtják az életterünket, védelmet nyújtanak az időjárásal szemben, növelik lakásunkban a komfortérzést, nagy üvegfelületük révén több természetes, éltető napfényt engednek át nemcsak a növényi vegetációnak, hanem az ott időző emberek számára is. A jól berendezett télikertben úgy érezzük magunkat, mintha ápolt kert költözött volna a nappalinkba, vagy mi költöztünk volna ki a nappalinkkal a kertbe.

Miért építsünk télikertet?

- A télikert a növényházak csoportjába tartozó különleges építmény, amelynek elsődleges célja nem a növénytermesztés, hanem olyan környezet megteremtése, amely a természet közelségét ígéri a napszaktól és az évszaktól függetlenül.
- Felépítése eltér a növényházakétól, hiszen emberi tartózkodásra is alkalmasnak kell lennie.
- Ma már a télikertek közé soroljuk az olyan épületrészeket is, ahol nincs növény, de az üvegezett felületek révén keletkező hőhatás egyrészt nyári klímát varázsol a téli évszakban is, másrészt közvetlen kapcsolatot teremt a természeti környezettel.
- Építésével megnagyobbíthatjuk a lakóterületét.
- Telenként otthon ad a fagyérzékeny, mediterrán növényeknek.
- Esztétikai célokat is szolgál: belülről tekintve dekoratívvá teszi a lakást, kívülről nézve tetszetősebb lesz az épület látványa, a télikertben tartózkodva pedig a kilátás, a panoráma nyújt élményt.
- Kiválóan alkalmas a napenergia hasznosítására, mert az elnyelt napsugárzás révén a belső felületek az üveg alatt-mögött fölmelegszenek a napsugaras órákban, de még a hűvösebb időszakban is, a fölvett hő lassan vész el, megakadályozva a belső tér gyors lehűlését.
- Javítja a lakás hőháztartását, csökkentheti az egész lakás lehűlését a téli időszakban,

Növényajánló

Növények, melyek számára ideális a télikert 20-23 °C közötti hőmérséklete

Az itt teletetendő növények trópusi és szubtrópusi eredetűek, többségüket szobanövényként neveljük.

- Banán (*Musa paradisiaca*)
- Bazsalikom (*Ocimum basilicum*)
- Broméliák (*Bromelia sp.*)
- Fikusok (*Ficus sp.*)
- Főnixpálma (*Phoenix sp.*)
- Gardénia (*Gardenia sp.*)
- Kávécserje (*Coffea sp.*)
- Kenciapálma (*Howea forsteriana*)
- Sárkányfa (*Dracaena sp.*)
- Orchideák

Növények, melyek a nappal 12-15 °C hőmérsékletű télikertekben jól érzik magukat

A mediterrán típusú fagyérzékeny növények számára 5-10 °C közötti hőmérsékletű világos telelőhely is megfelelő.

- Bételpálma (*Areca sp.*)
- Citrusfélék, citrom, mandarin, narancs (*Citrus limon, C. reticulata, C. sinensis*)
- Eukaliptusz (*Eucalyptus sp.*)
- Kamélia (*Camellia sp.*)
- Kumkvat (*Fortunella sp.*)
- Közönséges babér (*Laurus nobilis*)
- Leander (*Nerium oleander*)
- Legyezőpálma (*Livistona sp.*)
- Murvafürt (*Bougainvillea glabra*)
- Muskátlifajták (*Pelargonium sp.*)
- Rozmaring (*Rosmarinus officinalis*)
- Washington-pálma (*Washingtonia sp.*)

Megyesi Éva

FOTÓ: CARIBI TÉLIKERT ÉS PIXABAY

KERTÉKBEN IS OTTHONOSAN

elszigeteli a belső tereket a külső fagyoktól, ezzel mérséklődik a fűtésszámla.

- A megfelelően kialakított télikert alkalmas arra is, hogy a lakás más helyiségeinek a funkcióját átvegye, így berendezhető tárgyalónak, teázónak, nappalinak vagy dolgozószobának.
- Elláthat egészségügyi funkciókat is: a fényterápiának bizonyított a kedélyjavító, a depressziós hangulatot felszámoló hatása.

Variációk télikertre

Többféle szempont szerint osztályozhatók a télikertek, például a felhasznált építőanyag, a funkció, a szerkezeti megoldás, illetve a formai kialakítás szerint.

A konstrukció anyaga szerint lehet:

- acélvázaz,
- műanyag-alumínium hibrid vázas,
- és alumíniumvázaz szerkezetű.

A határolófelület anyaga szerint:

- üvegburkolatú,
- szendvicspanel-burkolatú,
- polikarbonát-burkolatú.

Funkciója alapján:

- ablakkert, lodzsakert,
- lakó télikert,
- többfunkciós télikert,
- télikertbe telepített hobbikertészet,
- növénytermesztésre szolgáló télikert.

Erdős Miklós

A KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt. **Juniperus Parkerdészete** közel 30 éve működik, évről évre bővülő díszcserje-, díszfa- és örökzöldkínálattal. Központi telephelye Kecskeméten – Budapesttől 80 kilométerre, az M5-ös autópálya közelében – található, ahol az alföldi szélsőséges termőhelyi és klímaviszonyokon mintegy 40 hektáron termesztik a növényeiket; ezen kívül az ország nyugati szélén, Szombathelyen is természetesen közel 20 hektáron.

Juniperus Parkerdészet
6000 Kecskemét, Mártírok útja 88.
+36 76 501 625, +36 76 501 628
juniperus@kefag.hu
www.juniperus.hu
Parképítés: +36 30 663 7351

KEFAG
Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.

A faiskolában csaknem 700 fajból és fajtából álló díszcserje-, díszfa- és örökzöldkínálattal várja a vevőket. A termékszerkezet kialakításának elsődleges szempontja, hogy az egyéni vásárlók, a kertépítők, faiskolai árudák, valamint a parkosító önkormányzatok és az autópályák menti fásítást végző cégek egyaránt megtalálják az érdeklődésüknek megfelelő növényeket.

A fentiekén kívül az áruka állandó kínálatát képezik a nagy választékban kapható alakra nyírt és mediterrán növények, valamint a talajtakarásra és díszítésre való fenylegények, a cserepek, a fakarók, a tápolatok és a kerti bútorok. Szezonálisan megtalálhatók gyümölcsfák, bogyósgyümölcsök, egynyári és évelő növények is (az aktuális árlista a www.juniperus.hu honlapon böngészhető).

Vásárlás előtt érdemes egy sétát tenni a KEFAG Zrt. által fenntartott, ingyenesen látogatható, több mint 30 éves **Kecskeméti Arborétumban** is, ahol jó néhány, a parkerdészet által forgalmazott növény is megtalálható. A 62 hektáros gyűjteményes kertet bejárva ötletet kaphatnak a kerttulajdonosok a kiskunsági talaj- és klimatikus viszonyokat remekül bíró növények kiválasztásához.

KÖRNYEZETRENDEZÉS, PARKÉPÍTÉS

A KEFAG Zrt. szolgáltatási ágazata a Juniperus Parkerdészet dísznövénytermesztésével vállalva zöldfelületek kialakítására, azok fenntartására vállalkozik. Tájépítészeti vonatkozásban autópályák környezetének fásításaiban vesz részt az ország több pontján. Környezetrendezési tevékenysége a magánkertek építésétől kezdve önkormányzatok, cégek, intézmények zöldfelületek kialakításáig és fenntartásáig terjed. Jelentősebb referenciamunkái egyebek között a budapesti Kossuth tér (Parlament), a fehérvárcsurgói kastélypark, a kecskeméti Mercedes- és Arborétum lakópark környezetrendezése, Kecskemét főtere, Nagykőrös főtere, valamint a kecskeméti versenyszoda kertépítési munkái. (X)

15% kedvezmény csak növényre

- 2018. december 23-ig használható fel
  - Egyszeri vásárlásra
- Más kedvezménnyel nem vonható össze
- A kedvezmény a kupon felmutatása ellenében érvényesíthető

KERT A SZOBÁBAN

A télikert a lakóházak szerves részeként a zöld élményét adja akkor is, amikor odakint kevés a lomb és a szín. Akkor érezzük igazán a harmóniáját, ha kialakítása, a benne lévő növények alakja, színvilága és elhelyezkedése a lakás stílusához igazodik. Kényelmünket, feltöltődésünket szolgálja ez a zöld tér, ezért több, mint a fagyérzékeny növények téli tárolási helye.

Aki ma télikertet épít, az általában növényekben gazdag, világos, nap-sütötte lakrészt tervez. Ha jól tájoltuk, akkor levegője napközben fölmelegszik, tovább emelve télen a vele összekötésben levő helyiségek hőmérsékletét is. A belső terekből nyílván így a télikert kellemes reggelizőhely, kávézósarok, vagy olvasószoja is lehet.

Amikor berendezzük a télikertet, törekedjünk arra, hogy stílusában, anyagaiban a lakáshoz, a házhoz igazodjon. Az anyagok kiválasztásakor az elsődleges szempont azonban, hogy azok bírják-e majd a párárt és a meleget. Ez nemcsak a bútorok és kárpitok anyagaira vonatkozik, hanem a padlózatra is. Ha sok a növény, akkor rendszeres lesz az öntözés is, ezért a padló

anyagán nem szabad, hogy a víz foltot hagyjon. Növényeink kaspóban, díszes vagy egyszerű virágcserepben vonulnak be a télikertbe ősze. Ha kell, vágjuk vissza, formázzuk meg, majd fényigényüknek megfelelően helyezzük el őket az üvegfalhoz közelebb vagy távolabb. Legyenek nagyobb vagy kisebb növények, ám olyan helyet ke-

Barokk narancsházak

Nem véletlen, hogy a télikert szó hallatán azonnal a mediterrán típusú növényeknek helyet adó, üveggel határolt helyiségre gondolunk. Először a barokk kor kertjeinek voltak kedvelt tartozékai, abban az időben ugyanis a felfedezéseknek köszönhetően a Föld addig ismeretlen tájairól olyan növények érkeztek Európába, melyek a mi éghajlatunkat nem viselték el, hiszen fagyérzékenyek voltak. A fényűző kertekben ezeknek a mediterrán és trópusi származású növényeknek létesültek a téli védelmet adó építmények, az orangeriek, azaz narancsházak. Hatalmas üvegfületeikkel elegáns, szebbnél szebb épületekként díszítették a kerteket, és téli védelmet adtak a tulajdonos hatalmát és tehetőségét jelző méretes citrom- és narancsfáknak, valódi babéroknak, leandereknek, pálmáknak. Ezek a hatalmas kaspókban nevelt növények aztán tavasztól újra a

szabadban díszítették a kertet. A télikertek később a polgárság körében is népszerűvé váltak. Míg korábban külön épületek voltak, később egyre közelebb kerültek a lakóépületekhez, lassan annak szerves részeivé váltak.

resszünk számukra, hogy a nagy növések ne árnyékolják le az üvegfületet, a kicsik pedig ízléses csoportokban elhelyezve egészítsék ki a magasak meghatározó eleganciáját.

A télikertek hőmérséklete elsősorban a tulajdonos igényétől függ, és az határozza majd meg azt is, hogy milyen növények kerülhetnek oda. Ha magunk számára is kellemes tartózkodási helyet szeretnénk, akkor a nappali hőmérséklet legyen kissé 20 °C fölött. Ebben az esetben fény- és melegigényes növényeket tartunk itt télen. Ha a télikert csak 12-15 °C-os, akkor számunkra csak az igazán napos időszakokban lesz élvezetes az ott tartózkodás. Ez a hűvösebb környezet viszont tökéletes telelőhe-

lye lesz a mediterrán származású dézsás, cserepes növényeknek, az ilyen télikert az üvegház feladatát is betölti.

Növényeink akkor érzik jól magukat, ha télen is annyi fényt kapnak, amennyi az egészséges fejlődésükhöz kell. A kényesebbeket árnyékolással védjük a túl erős fénytől. Árnyékos helyre viszont ne tegyük a fényigényeseket, mert ott megnyúlt, gyenge szövetű, etiolált hajtásokat nevelnek, azok pedig fogékonyabbak a betegségekre. Ügyeljünk a rendszeres szellőztetésre, a levegőcserére, mert előfordulhat, hogy túlságosan fölmelegszik a levegő. Öntözésnél legyünk tekintettel a növények vízigényére. Ellenőrizzük a talaj nedvességét és a levelek állapotát, a vízhiányt azonnal jelzi a le-

velek kókadása. A túllöntözéstől vizenyős foltok keletkeznek a leveleken, a talaj tömörödötté válik, idővel tőrothadás jelentkezhet. Ha van lehetőségünk, akkor használjunk esővizet, és az öntözővíz legyen szobahőmérsékletű. A növényvédelem télen is ad feladatot, a párás levegő ugyanis segíti egyes gombafertőzések, kártevők megjelenését, elszaporodását. Ügyeljünk arra, hogy csak egészséges, fertőzésmentes növényeket vigyünk be teleltetésre. Szellőztessünk rendszeresen, ápoljuk a növényeket az igényüknek megfelelően, akkor a kártételt visszaszoríthatjuk, a terjedését megakadályozhatjuk.

Megyesi Éva

FENYŐFÉLÉK A BIBLIÁBÓL

A Biblia a „könyvek könyve”, a világon a legtöbbet olvasott könyv. Több mint 1000 éven át írták csaknem félszázan, egymástól térben és időben távol azzal a céllal, hogy Isten munkáját és üzenetét tolmácsolják. A Szentföld változatos felszínű, mediterrán és szubtrópusi éghajlatú terület, növényzete, mezőgazdasági kultúrája különbözik a miénktől. Bár a Biblia nem természetismereti kézikönyv, a bibliai tájak, növények és jelképrendszerük ismerete fontos háttér a tanulmányozásához és segítséget nyújt a megértéséhez is.

Közeledik a karácsony, az ünnepi készülődésben pedig központi szerepet kap a megfelelő fenyőfa kiválasztása és feldíszítése. Ezekben a napokban nagyobb fény esik a keresztyénség szent könyvére, a Bibliára, hiszen Jézus Krisztus születésének történetével, és a karácsonyfával a nem hívő emberek számára is fontos ünnep. A Bibliában azonban nem szerepel a karácsonyfa.

Magányos cédrus

A Bibliában leggyakrabban szereplő fa nem egy ünneppel, hanem a munkával, az építkezéssel függ össze. Az ókori Kelet legfontosabb fája, a **libanoni cédrus** (*Cedrus libani*) volt ugyanis minden nagyobb épület és hajó első számú építőanyaga. Gyantától átjárt, ellenálló, illatos fáját hajók, templomok és paloták építésére, múmiakoporsók, tárolóbútorok készítésére egyaránt használták. A libanoni cédrus lassú növéssé, hosszú életű, 15-40 méter magas, kissé fagyérzékeny örökzöld fa. Fiatalon kúp alakú, de később a törzse általában már alacsonyabb melléktörzsre ágazik, ezek hordozzák jellegzetes ernyős koronáját. Tülevelei csomókban állnak. A fenyőfélék közt egyedülálló módon, ősszel virágzik. Porzós barkavirágzata henger alakú, apró termős virágzata zöldes vagy pirosló. Nagy, tojásdad tobozai két évig fejlődnek, majd érés után szétesnek, és csak a pikkelylevelek hullanak le a földre.

- 1. Ahol ma az aranykupolás Sziklamecset magasodik, ott állt a Templom, amelyet először Salamon király építtetett 3000 évvel ezelőtt cédrusgerendák felhasználásával
- 2. A libanoni cédrus idősebb példányainak törzse alacsonyabb melléktörzsre ágazik, ezek hordozzák jellegzetes ernyős koronáját
- 3. Az európai ciprus magas, karsú kultúrformája a mediterrán vidékek jellegzetes, hangulatos örökzöldje
- 4. A cédrus nagy, tojásdad tobozai két évig fejlődnek

Kelet-mediterrán faj, nagyobb állományai vannak a törökországi Torosz-hegységben. Az ókorban a Libanoni-hegységet sűrű erdők borították, de a túlhásználat következtében ma már csak néhány ősi erdőfolt maradt hírmondónak, amely a világörökség részét képezi. A fák kora 1000-2000 év közötti, a legmagasabb több mint 30 méteres, a legnagyobb átmérőjű cédrus közel 14 méter magas. Így a 21. századra híres festőnk, Csontváry Magányos cédrusa újabb jelentéstartalommal bővült, a kiemelten védett libanoni cédrusok jelképévé vált. A cédrusfa bekerült Libanon címerébe is.

Bárka góferfából

Noé bárkájának elkészítéséhez rengeteg faanyagra volt szükség. A korai őszövetségi időkben még nem tudunk jelentős kereske-

Az első karácsonyfa

Nem régi hagyomány a karácsonyfa-állítás. Valamikor a karácsony vidám betlehemezés, hangos kántálás hangulatában telt el. A karácsonyfa-állítás szokása is így kezdődött, mivel az örökzöld fa az Ádám és Éva betlehemi játékok során eljátszott történetében szereplő fát jelképezte. Az első, almával, dióval, majd később gyertyával, édességgel, süteménnyel és szentképekkel díszített fenyőt valószínűleg a 17. században Németországban állították, majd a 19. században elterjedt a keresztény világban. Nálunk az első karácsonyfát föltehetően az 1820-as években, gróf Brunszvik Teréz vagy báró Podmaniczky Frigyes gyerekkorában állították, és hamar szokássá vált, először az arisztokrata, majd a polgári otthonokban.

1

Ókori cédruskereskedelem

A cédrus az egyiptomi fáraók érdeklődését is fölkelte. Kikötőket létesítettek a hegység tövében és 1500 éven át Libanon látta el Egyiptomot cédrusfával, Izrael is Libanonból szerezte be cédrus-szükségletét. A bölcsességéről híres zsidó király, *Salamon* cédrusgerendákból építtette Jeruzsálemben a palotáját és a zsidók legszentebb építményét, a Templomot. A Bibliából megtudhatjuk, hogy Salamon Tírusz városállam királyával, *Hírám*mal kereskedett, búzát és olajat adott cserébe, hogy beszerezze a szükséges faanyagot. Salamonnak hajóflottája is volt, de később, *Jézus* korában is fontos volt a hajóépítés. Amikor a rendkívüli szárazság miatt 1986 januárjában lepadt az izraeli Genezáreti-tó szintje, a parti szakaszon felszínre került egy kisebb halászhajó maradványa. A régészek megállapították, hogy a hajótest *Jézus* idejében, az 1. században készült. Ennek a halászhajónak is cédrus volt a fő anyaga, jelenleg rekonstruált állapotban egy kibucban tekinthető meg.

2

3

4

5

FOTÓ: FRÁTER ERZSÉBET

- 1. A vörös borókának tűlevelei és narancs- vagy sötétpiros tobozbogyói vannak
- 2. A Szentföld leggyakoribb fenyőféléi: ciprus és aleppói fenyő a Sion hegyén Jeruzsálemben
- 3. A mandulafenyő az itáliai tájak jellegzetes fája
- 4. A pineamagoknak a római katonák étellemezésében is fontos szerepük volt
- 5. A megtisztított fenyőmandula a mediterrán konyha nélkülözhetetlen alapanyaga

deletről és áruszállításról, vagyis Noé valószínűleg olyan fát használt a hajóépítéshez, amit a környezetében talált. Ez pedig nem cédrus, hanem valószínűleg **ciprus** lehetett. A Biblia úgy írja, hogy a bárka góferfából készült. Többen a görög *kuparissos* (ciprus) szóra vezetik vissza a gófert, mások szerint azonban az arámi és asszír nyelven „szurok” jelentésű szóból eredeztethető. Vagyis a góferfa valójában nem konkrét faj, hanem a Holt-tengerből kitermelt természetes víztaszító aszfalttal bevont fát jelent. Ez könnyen elképzelhető egy bárka esetében, aminek vízhatlannak kellett lennie.

A kelet-mediterrán vidékeken élő **európai ciprus** (*Cupressus sempervirens*) törzse szürkésbarna, erőteljes, hengeres hajtásai sötétzöldek, s megdörzsölve alig szagosak, apró pikkelylevelei szorosán egymásra simulnak. Nagy, szürkésbarna, gömbölyded tobozai két év alatt érnek be. Kétféle formája ismert, a szétterülő és a hosszú, karcsú koronájú. Ez utóbbi az ókori rómaiak szelektáló munkájának köszönhető, s ma a mediterrán vidékek jellegzetes, hangulatos örökzöldje, az

olasz táj és a városi parkok elengedhetetlen díszje. Temetőkbe is gyakran ültetik. Kellemes illatú, ellenálló fája az ókorban nagyon keresett volt, hajókhöz, oszlopokhoz, bútornak, fafaragásokhoz, hangszerekhez is gyakran használták, ma is a flamencogitárok egyik fontos alapanyaga. Más részeit is hasznosítják, a hajtásaiból és tobozaiból lepárlással nyert ciprusolaj a kozmetikaiparban kedvelt illatalapanyag. Összehúzó hatása miatt vérzések, kötőszöveti gyulladások, visszértágulatok kezelésére és köhögés csillapítására is használják.

A **borókák** a ciprusok közeli rokonai, valamikor több mediterrán fajuk is nagy tömegben élhetett a Szentföldön. Vannak köztük tűlevelű és pikkelylevelű fajok, ez utóbbiak közül a föníciai borókat (*Juniperus phoenicea*) a Szentírás is említi. A Földközi-tenger medencéjében a tengerparti dűnéket borító örökzöld törpecserjésekben, makkiában őshonos. Csak mérsékelt fagyűrő cserje, apró pikkelylevelei és a második évben beérett, gömbös vagy ovális, fényes vörösarna

tobozbogyói vannak. A vörös boróka (*Juniperus oxycedrus*) Izrael területén ma már nagyon ritka, csak Felső-Galileában fordul elő, holott egész Délnyugat-Ázsiában őshonos. Magasabb termetű, mint a föníciai boróka, és rokonával ellentétben tűlevelei és narancssárga vagy sötétpiros tobozbogyói vannak. A borókák fája igen tartós, illatos, ezért fafaragásra használták. A bogyóját fűszerként alkalmazták, a gyógyításban pedig fertőtlenítő, vizelethajtó, szélhajtó hatása miatt, illetve fejfájásra és emésztési zavarok esetén is ajánlották. A borókaolajat az ősi egyiptomiak sóval keverve a balzsamozási eljárás során, a száraz ágakat füstölőszerként használták.

Cölöpfából kereszt

A Szentföld leggyakoribb fenyőféléje az **aleppói fenyő** (*Pinus halepensis*). A nálunk elterjedt erdei fenyő közeli rokona, de fagyérzékeny növény. Igazi mediterrán faj, Dél-Európában, Délnyugat-Ázsiában és Észak-Afrikában őshonos, tenger melléki örökzöld és lombhullató bokorerdőkben él. Közepes

termetű, 10-18 méter magas fenyőfélé, a kérge sima, fényesszürke, idősebb korában vörösbarnára, mélyen repedezetté, bordásává változik. Rugalmas tűlevelei párosával állnak. Vékony kúp alakú tobozai fényes vörösbarnák, majd megszükrülnek, és a hosszú érés után is éveket a fán maradnak. Az aleppói fenyő egyike a legellenállóbb fajoknak, károsodás nélkül elviseli a hosszú forró, száraz nyarakat is. Szárazságtűrő és jó talajmegkötő képességének, valamint gyors növekedésének köszönhetően ma is az egyik leggyakrabban telepített fa Izraelben. Fája gyantás, és faanyagként nem túl értékes, oszlopokat, gerendákat faragnak belőle.

A gasztronómia kedvence

A mandulafenyő tobozait télen, kampós rúddal szedik le, majd szárítják, hogy a magjai kipotyogjanak. A megtisztított fenyőmandulát nyersen vagy pörkölve, sózva fogyasztják, emellett édességekbe, kekszekbe, kenyerekre, friss salátákba teszik. A mediterrán konyha nélkülözhetetlen alapanyaga, hús-, hal-, tojás- és tésztaételek alkotórésze, pesztót készítenek belőle, rizses fogásokhoz használják, és mézben is tartósítják.

Bár a Biblia nem írja, de a kutatók feltételezik, hogy ebből a Palesztinában gyakori, olcsó, cölöpnek használt fából készült Jézus keresztfája is. A keresztre feszítést, mint különösen fájdalmas és szégyenletes kivégzési módot a rómaiak csak rabszolgákon és barbárokra alkalmazták, súlyos gonosztek és veszélyes államellenes összeesküvések megtorlásaiképpen. E kegyetlen halálem végrehajtása különösen gyakorrivá vált a keresztényüldözések idején.

Az ehető fenyőmag

A Földközi-tenger partvidékén utazgatva már messziről feltűnnek a **mandulafenyő** (*Pinus pinea*) jellegzetes ernyő alakú, pompás példányai. Magassága eléri a 15-25 métert, kéttűs fenyő, nagy gömbös-tojásdad, fényesbarna tobozai három év alatt érnek be. A fenyők túlnyomó többségének szárnyas magja van, de a mandulafenyő és néhány rokonának magja szárnyatlan és ehető. A Szentföldön nem őshonos, a Földközi-

tenger nyugati partvidékéről származó, tengerparti, erdőalkotó fa. Jól tűri a szárazságot, és koronája jól ellenáll a tengerparti szeleknek. Pompás, festői koronájával a ciprusok mellett a pineafenyő a dél-európai mediterrán vidék fontos tájképi eleme. Olajtartalmú, ízletes magjaiért már az ókorban is ültették, és mivel mutatós, kellemes árnyékot adó növény, ezért közkedvelt dísz- és sorfa is. Nálunk csak különösen védett helyeken, kivételesen marad meg, mivel száraz, meleg éghajlatot kedvelő és fagyérzékeny növény.

Régészeti feltárások bizonyítják, hogy a pineamagoknak a római katonák étellemezésében is fontos szerepük volt. Tehát Jézus korában, amikor Izrael Palaestina néven a Római Birodalom része volt, biztosan fogyasztották a mandulafenyő magját. A fát is ismerhették és ültethették is azokban az időkben, különösen a tengerparti vidékeken. Bibliai előfordulása azonban bizonytalan, lévén a Szentírásban előforduló örökzöld nyitvatermők botanikai azonosítása nem könnyű. Az eredeti nyelv a fenyőfélék hasonló tulajdonságai és felhasználása miatt ugyanis nem különbözteti meg egymástól az egyes fajokat – hasonlóan, mint ahogy nálunk is használja a köznyelv a fenyő kifejezést olyan tűlevelű nyitvatermőkre, amik valójában nem a fenyőfélék családjába tartoznak, például a borókára vagy a tiszafára.

Fráter Erzsébet

Moha és Páfrány karácsonyfája

Készítsetek erdei manókat

Karácsonyra készülődve nagy szüksége van a Mikulásnak szorgos manókezekre. Így készíthettek ti is manókat. Szükség van hozzá tobozokra, drótra, fa- vagy habzivacs-golyóra a fejnek,

filctollra a szem és a száj megrajzolásához és szalagra. Készülhet dióból is a fej. Ha nincs otthon fenyőtoboz, akkor a test lehet tojástartó is.

Szakács-Nagy Zsuzsa

A két huncut erdei manó, Moha és Páfrány a hideg téli estéken csipkebogyóteát ivott és készült megünnepelni a karácsonyt. Karácsonyfáért a faiskolába siettek, de nem találtak megfelelőt.

Végül elvetettek egy karácsonyfamagot, amit a mókustól kaptak ajándékba hálából, hogy kikergették a bolhát a bundájából. A mag a Nap sugaraitól kicsírázott, a Hold érintésétől gyökeret eresztett.

Ti is megpróbálhattok magvetéssel fenyőfát nevelni, de legalább 8-10 évre lesz szükség ahhoz, hogy feldíszíthető méretű karácsonyfává cseperedjen. Addig nézzetek szét a faiskolában, ahol általában az alábbi fenyőfajták közül választhatok:

- **Nordmann-fenyő:** Sötétzöld színű, szép, formás fa, nem szúr és nem potyognak a tűlevelei.
- **Ezüstfenyő:** ezüstös-kékes a színe, szúrós tűlevelei néhány nap után kezdenek potyogni.
- **Lucfenyő:** hamar lehullanak hegyes, kissé

szúrós tűlevelei, szép formás és illatos karácsonyfa.

Jó tudnotok, hogy ezeket a fenyőfákat nem az erdőből vágják ki, hanem azért természetik, hogy karácsonykor feldíszítsuk őket. Találtok olyan karácsonyfát is, amely cserépben van, azt már abban nevelték a faiskolában. Ha szeretnétek, hogy tovább éljen a kertben, akkor karácsony után minél hamarabb ültessétek ki, mert a szobai meleget nem szereti.

Milyen fenyőfajokkal találkozhattok még?

Erdei fenyő: 35 méter magasra is megnőhet. Kérge szürkésbarna vagy vörös, tűlevelei 5-7 cm hosszúak. Toboza tojásdad, széles pikkelyekkel. Magyarországon a legelterjedtebb fenyőfélé.

Fekete fenyő: a 30 méter magasságot is elérheti. Idős korában ernyőszerű koronája lesz, a törzse elágazik. Tűlevelei hosszúak (10-15 cm), sötétzöldek, erősek.

Mandulafenyő: ha mediterrán tengerparton jártatok nyaralni, valószínűleg találkoztatok a nagy napernyőkhöz hasonló koronájú mandulafenyővel. A hazájában a magjáért is termesztik, a fenyőmag ehető és finom mandulaízű. Toboza nagy, szinte gömb alakú.

Hány éves a karácsonyfa?

Egy 2,5 méter magas Nordmann-fenyő 8-10 éves, az ezüstfenyő 7-8 éves, a lucfenyő pedig 5-6 éves lehet.

Mutatós, kecses lombozatával, hófehér virágaival és pirosuló terméstmegével a legszebb lomblevelű örökzöldek egyike a kínai nandína. Szép, idős példányait megcsodálhatjuk a Budai Arborétumban.

A KÍNAI NANDÍNA

Acserje, tudományos nevén *Nandina domestica*, a borbolyafélék családjának (*Berberidaceae*) tagja, a *Nandina* nemzetség egyetlen képviselője. Japánul a neve „nanten”, ebből származik a tudományos nemzetségnév is. A kínai nandína hazája Kelet-Ázsia, eredetileg Kínában honos, de mára Észak-Indiában és Japán területein is megtelepedett. Itt nagy előszeretettel ültetik az otthonok díszítése mellett szentélyek ékesítésére is, ezért nevezik japánszentfának is. Vágott növényként, vázában, virágkötészet alkotásként készítésére is felhasználják. Európába 1804-ben került Japánból.

A kínai nandína terebélyesen gömbölyded, közel 1,5-2 méter magasra nő, kopasz, közel ujjnyi vastag, pirosas-barnás hajtásai többször törnek elő, s csak nagyon ritkán ágaznak el. A család jól ismert képviselőivel szemben – mint például a nálunk is honos közönséges sóskaborbolya (*Berberis vulgaris*) – a nandína hajtásrendszere nem tövises.

Különösen szép látványt nyújtanak a levelek és a fiatal hajtásrészek a kihajtás idején, ilyenkor sötétebb, mélyvörös vagy barnás-vörös árnyalatúak, később kiszáradnak. Az őszi időszak is látványos, az idősebb levelek pirosasra színeződnek. A lombzat szépsége, formája, elrendeződése sokakat a bambuszokra emlékeztet, ezért a cserjét égbambuszoknak, mennyibambuszoknak is hívják, de a bambuszokkal nem áll rokonságban. Ugyancsak szép látvány a növény júniusban és júliusban, amikor apróbb, fehér csillagokra emlékeztető, hófehér virágai beborítják a bokrot. Az egyes virágok 20-30 cm hosszú végálló bugákba rendeződnek, enyhén illatosak.

Tudta, hogy...

...pompás megjelenése mellett minden része erősen mérgező? Ezért olyan helyekre, ahol kisgyermekek játszanak, elérhetik, megkóstolhatják a csábítóan piros terméseket, ne telepítsünk kínai nandínát!

Az elnyílás után fejlődnek ki kezdetben zöld, majd fokozatosan megpiruló, közel borsónyi méretű bogyótermései, amelyek a tél elejétől a következő év tavaszáig, nyaráig gyönyörű, látványos, tűzpiros színben pompáznak.

Az alapfaj mellett napjainkban már a növény számos fajtáját is forgalmazzák a díszfaiskolák, némelyek tömött, alacsonyabb bokrot nevelnek, vagy leveleik tarkázottak, őszi lombszínükben még mutatósabbak, illetőleg

rologtat, a fagyott talajból azonban a növény nem tud elegendő vizet fölvenni, s szélsőséges esetben ki is száradhat. A cserje kissé fagyérzékeny, ezért főként fiatal korban érdemes a nagyobb hidegektől téli takarófoliával védeni. A tövét takarhatjuk lombbal, faforgáccsal vagy szalmával is. Magvetéssel is szaporítható. A tél végén begyűjtött terméseket áztassuk be, majd tisztítsuk ki a magokat, melyeket ezután érdemes körülbelül egy hónapra a hűtőszek-

HOGYAN KÉRHETEK MAGOT

Ha frásunkból megtetszett a növény és szívesen látná a kertjében, kérjen magot!

Küldjön 120 forinttal felbélyegzett válaszborítékot:

SZIE KETK Dísznövénytermesztési és Dendrológiai Tanszék
Sütöriné dr. Diószegi Magdolna
1518 Budapest, Pf.: 53.

terméseik színében eltérők, sárga, fehér vagy rózsaszín bogyójú fajták is ismertek. A *Nandina domestica* gyönyörű szolitercserje, de örökzöldcsoport tagjaként is alkalmazhatjuk. Védett fekvésben, párás környezetben érzi magát a legjobban. Üde, táp-dús, jó vízáteresztő talajba ültessük, lehetőleg ne tűző napra, inkább félárnyékos, keleti vagy nyugati fekvésbe, hogy a téli élet-tani szárazság ne károsítsa. Az örökzöld lombzat ugyanis télen, főként erősen napos helyen, illetve széles kitettségekben is pá-

rény aljába tenni a biztosabb csírázás érdekében. A magokat tavasszal, márciusban-áprilisban normál kerti talajjal megtöltött ládába, nagyobb cserépbe vethetjük, 1,5-2 cm mélyre. A magvetést célszerű üveglappal vagy átlátszó műanyagfoliával letakarni. A kikelő kis növénykéket rendszeresen öntözzük, és az első években feltétlenül lomb- vagy forgácstakarással védjük a téli fagyoktól.

Sütöriné Diószegi Magdolna

Hadnagy Attila, a villányi Bock Pincészet Óbor éttermének fiatal séfje állított össze a Kertbarát Magazin számára egy igazi családi, ünnepi menüt, amely tükrözi az étterem filozófiáját is.

Hagyomány, kis csavarral

A kiváló éttermet Nemes Gáborné, Barbara séf építette föl, alakította hosszú éveken keresztül az irányvonalát. Nyugdíjba vonulása után sem hagyta magára az általa tanított, vezetett csapatot, így jelenleg tanácsadóként vesz részt a munkában. Attila a közelmúltban vehette át az irányítást, de már 2009-től tagja a konyha csapatának, volt ideje elsajátítani azt a mentalitást, igényességet és szakmai tudást, amellyel tovább megtarthatja az első osztályú étterem színvonalát. A filozófia nem változott. Magyar hagyományokon alapuló ételsor kerül az évenként kétszer megújuló étlapra. Minden fogáson újítanak valamit, és kis „csavarral” teszik izgalmassá az ételeket. A többségükben helyi alapanyagokból készült fogásokból mindig rendes, laktató adag kerül a tányérokra, mellé a sommelier-k ajánlják a hozzá párosított borokat a pincészet kínálatából.

Sárközi Judit

Balzsamecetes sült cékla krémfehérsajttal

Hozzávalók: 1 kg cékla, 0,5 dl balzsamecet, ízlés szerint cukor, só, 0,3 dl szőlőmagolaj, 10 dkg krémfehérsajt

A megtisztított céklát cikkekre vágjuk, hozzáadjuk az olajat, a cukrot és a sót, összeforgatjuk, majd 250 °C-os sütőben 20-25 percig puhára sütjük. Összekeverjük a balzsamecettel és krémfehérsajttal tálaljuk, madársalátával díszítjük.

FOTÓ: KISS GERGELY

Argentín bélszínsteak grillezett zöldségekkel, Syrah-mártással

Hozzávalók: 2,5 kg argentin bélszín, 10 db bébisárgarépa, 10 db bébikukorica, 10 db bécikukkini, 20 db cukorborsóhéj
A mártáshoz: 2 db sárgarépa, 2 fej hagyma, 1 db TV paprika, 1 ek. paradicsompüré, 1 db alma, 5 dkg áfonya, 1 üveg Syrah vörösbor, 5 szem borókabogyó, 2 dkg só, 3 dkg cukor, 1,5 ek. liszt, 20 dkg vaj

A bélszín lehártyázzuk (a hártát félretesszük a mártáshoz), sózzuk és forró serpenyőben minden oldalát körbesütjük, majd 200 °C-os sütőbe tesszük 6-8 percre. Ezt követően 60 °C-os vajban pihentetjük 10 percig és újra visszateszük a forró serpenyőbe, ismét körbesütjük minden oldalát.

Mártás: A tisztított zöldségeket sózzuk és forró serpenyőben kevés vajon puhára grillezzük. Lábasban cukrot karamellizálunk. Amikor a cukor már aranybarna, rátesszük a bélszínhártát és paradicsompürével lepirítjuk. Hozzáadjuk a zöldségeket és a gyümölcsöt, felöntjük vörösborral, és két órán keresztül főzzük. Végül átpasszírozzuk, és zsemleszínű rántással sűrítjük.

Borajánlat: Villányi Bock Cuvée 2014

Mézzel és dióval töltött sült alma angolkrémmel

Hozzávalók: 10 db alma, 20 dkg dió, 1 dl méz, 30 db szegfűszeg
A krémhez: 12 db tojás sárgája, 1 liter 15%-os főzõtej, 20 dkg cukor, 1 csomag bourbon vaníliás cukor

Karalábévágó segítségével kiszedjük az alma közepét, megtöltjük dióval és mézet csurgatunk rá. A szegfűszeget beleszúrjuk az almákba. 200 °C-os sütőben 15-20 percig sütjük.

Angolkrém: A tejszint vízgőz felett fölmelegítjük, hozzáadjuk a cukrot és a vaníliás cukrot, hőkiegyenlítővel hozzákeverjük a tojássárgáját és addig főzzük, amíg kellően besűrűsödik.

Borajánlat: Bock Chardonnay 2017

HA KÖRÜLNÉZÜNK A SPÁJZBAN

Aki gondosan tervez, jó előre készít olyan finomságokat, amelyek a kamra mélyén várják be küldetésüket, hogy aztán gondos kezek által varázsolt csinos ünnepi öltözékben induljanak örömszerző útjukra. Egy-egy üveg különleges lekvár, fűszeres csatni, nyáridőn érlelt virágecet vagy az illatos kertet idéző rózsaszörp remek ajándék lehet.

A kert, a konyha egész évben sok-sok különleges ajándéknak valót kínál. Ha valaki nem rajong különösen a lekvárokért, a gyümölcsöt inkább frissen szereti, vagy éppen maga is messze földön elismert lekvárfőző hírében áll, azt is meglephetjük fogára való csemegével. Karácsony közeledtével elég, ha körülnézünk a spájzban, biztosan tudunk mindenkinek

igazán személyre szóló ajándékot varázsolni.

Aki az utolsó pillanatban szeretne valami finom meglepetést „leakasztani” a kamrapolcra, annak is kínálunk ötletet. Böngecsszenek bátran receptjeink között – és akár ajándékozzák meg saját magukat is!

Halmos Monika

Borzselé – fűszeresen, kenve-kanalazva

Hozzávalók: 7 dl testes, féledes vörösbort, 40 dkg cukor, 1 csomag cukortakarékos befőzőszer, 1 fahéjrúd, 4-5 szem szegfűszeg és szegfűbors, narancshéj

A vörösbort felforraljuk a fűszerekkel. Hozzáadjuk a cukrot, a befőzőszert, és a tasakon található leírás által ajánlott ideig gyöngyözve főzzük. A tűzről levéve a fűszereket

eltávolítjuk, majd a levet kisebb üvegekbe töltjük, gondosan lezárjuk. Fejre állítva hagyjuk langyosra hűlni, azután a talpukra fordítjuk az üvegeket. Ha a borzselé megdermedt, az üvegeket szépen kicsinosítjuk.

Nehézség: nem olyan bonyolult, mint amilyennek látszik

Eltarthatóság: egy év

A forralt bor zamata nem csak az ősze-bujós téli esték emlékeiben élhet. Miért ne kenhetnénk a vasárnap reggeli kalácsra, az ünnepi kuglófra, miért ne kanalazhatnánk desszertként egy egyszerű ebéd után? Fehérborral is kipróbálhatjuk, de azért vörösből is igazi! Ajánljuk férfiaknak, borkedvelőknek, vészeségényeknek, szőlőskertre áhítóknak.

FOTÓ: VASS ANDRÁS, RÓZSAKUNYHÓ

DIY gyümölcskenyér – csináld magad!

Hozzávalók: 1 tojás, 15 dkg barna cukor, 18 dkg vaj, 5 dkg étcsokoládé, 5 dkg tisztított mogyoró, dió vagy mandula, 10 dkg vegyes aszalt gyümölcs, 5 dkg mazsola, 20 dkg rétesliszt, 1 csomag sütőpor, 1 csipet só, 5 tojásfehérje

A száraz hozzávalókat rétegezzük megfelelő méretű, csinos üvegbe. Alulra a nehezebb, apróbb anyagok kerüljenek. A tetejére, ha van hely, ültessünk egy jól megmosott és szárazra törölt tojást, majd az üveget díszítsük ki személyre szólóan, és mellékeljük hozzá a receptet valahogy így: „Az üvegből vedd ki a tojást és üsd egy nagyobb edénybe. Add hozzá a puha vaját. Szórd bele az üveg tartalmát és kanállal dolgozd össze. Adj hozzá még 5 tojásfehérjéből vert

Van, aki olykor sütne, de nincs mit, és nincs miből. Van, aki a lelke mélyén titkon kacsingat a konyhatündérkedés felé, de nem meri megpróbálni, és nem is tudja, hol kezdje el. Nos, számukra ez kitűnő ajándékötlet!

Ajánljuk bárkinek, akit szeretnénk rábírní egy kis örömteli konyhai tevékenységre! Tipp: Sütőformát és sütőpapírt, esetleg kis habverőt is érdemes mellékelni. A kézzel írt recept a legszemélyesebb – de küldjük el elektronikus formában is, hogy el ne vesszen!

habot, és az egészet simítsd a formába, vagy egy sütőpapírral bélelt őzgerinche. 170 °C-on 40 perc alatt süsd meg.”

Nehézség: egyszerű

Eltarthatóság: hűtőben 3 hétig

Fűszeres ropogtatnivalók – minden, ami mag

Hozzávalók: 30 dkg héjasgyümölcs-csemege kedvünk szerint (dió, mogyoró, kesudió, mandula stb.), 2 tojásfehérje, 1 kiskanál só, 2 evőkanál barna cukor, 1-1 kiskanál szárított rozsmaring és chilipor

A tojásfehérjéket kemény habbá verjük. Kétfelé osztjuk, az egyik felébe tesszük a só és a barna cukor felét, a rozsmaringot. A másik felét a maradék sóval, cukorral és a chiliporral ízesítjük. A sütőt 180 °C-ra melegítjük. Egy nagyobb tepsit sütőpapírral

kibélelünk. A magok egyik felét az egyik masszába forgatjuk, majd a tepsibe rakogatjuk. A másik felével hasonlóképpen járunk el, majd a tepsit a forró sütőbe toljuk és 6-8 perc alatt szép arany színűre sütjük. Még langyosan leszedjük a sütőpapírról és kisebb dobozkába rakjuk.

Nehézség: konyhai jártassággal rendelkezőknek ajánljuk

Eltarthatóság: 3 hét (de nincs rá bizonyítékunk!)

Néha kell valamit ropogtatni, csak úgy. Ha házilag készül, finom is, egészséges is, és biztosan friss. Ne készítsünk belőle egyszerre nagyobb adagot, inkább mindig annyit, amennyi elfogy: legyen mindig friss! Ajánljuk gyerekeknek, férfiaknak, fiataloknak, bulizóknak, otthonlóknek, szappanopera-bolondoknak.

DÍSZEK AZ ÜNNEPI ASZTALRA

Az őszt elmúltával és a tél közeledtével mindinkább beszorulunk a belső terekbe. Az ünnepek előtt igyekszünk a lakásunkat, házunkat díszbe öltöztetni. *Marosi Andrea* virágkötő és *Mezőffy Tamás* Európa-bajnok virágkötő munkáival adunk ötleteket hozzá. Az alkotások, a koszorúk és asztaldíszek magas fokú szaktudást feltételező kivitelűek, de magunk is próbálkozhatunk a megvalósítással.

Szabó János

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

• 1-2. A belső üvegtálban vizes tűzőhab szolgáltatja a nedvességet a hosszú életű virágoknak, ne felejtjük el időnként megöntözni. A két tál közötti teret száraz szakállbromélia tölti ki. Akár két-három hétig is szépen mutat a sokgyertyás dekoráció. A csillag, a karácsonyfagömb és a toboz is a karácsonyi ünnepre utalnak

• 3-4. A kerámialátétre rögzített vizes tűzőhab adja a fehérre festett tobozok, száraz termések, magyalhajtások és fagyöngy alapját. Élő szakállbroméliával „téliessítjük”, és kevés dekorációval teremtyük meg az ünnepi hangulatot

• 5-6. A karácsonyi asztaldíszhez fóliával kibélelt tálakba tegyünk vizes tűzőhabot. Az asztali kert összeállításához különböző fenyők hajtásait, tobozait használjuk. A téli hangulat megteremtéséhez műhót és más dekorációs kelléket is tehetünk bele

• 7-8. Élő növényeket, virágokat tűzzünk a lapos táltra helyezett, vizes tűzőhabból készült koszorúalapba, majd néhány karácsonyi kellékel is díszítsük. Az üvegtartóba helyezett gyertyák biztonságosak, nem folyik a viasz az asztalra, s attól sem kell félnünk, hogy meggyulladnak a kellékek és a fenyőtűk

• 9-10. Hosszú asztalra kerülhet ez az asztaldísz. A deszkára rögzített elemek között vannak üveg kémcsövek is, azokat töltsük meg vízzel, hogy az élő virág sokáig friss maradjon

• 11. Igen különleges a sok száz apró haranggal leragasztott alap. A piros gyertyákat szúrjuk a színes madártollak közé, a kémcsövekbe pedig tegyünk vágott virágokat. A tollakat koszorúformába tegyük

• 12. A kerek farost koszorúalapra szögelt vagy ragasztott elemek adják a koszorútestet. A lamellákra és közéjük rögzítsük a vízzel telt üveg kémcsöveket, amikben a virágok sokáig frissen maradnak. A kémcsövekben pótoljuk a vizet, illetve az elhervadt virágokat folyamatosan cserélhetjük is. Ha megfelelő tartós vágott virágokat használunk, akkor sokáig gyönyörű adventi koszorúnk lesz a lakásban

• 13. Rögzítsünk egymáshoz kartonpapír- vagy fakorongokat. A korongokat fűjük be ragasztóval, szórjunk rájuk különféle magokat – napraforgómagot, búzát, mákot stb. –, majd ha megszáradt, ragasszunk közéjük üveg kémcsöveket a virágok számára. A korongokat gyertyatartó elemekkel is összefogathatjuk. Az egyenes gyertyákat is betehetjük egy-egy kémcsőbe

FOTO: SZABÓ JÁNOS

KEDVES PAPÍRHÁZIKÓK

Attól lesz ünnepi a házunk, lakásunk, ha másként néz ki, mint a hétköznapokban, vagyis ha az alkalomhoz megfelelő díszbe öltöztetjük. Ehhez nem szükséges az egész házat felfordítanunk és minden szegletét átalakítanunk, elég néhány meghitt sarkot berendezni, egy-egy részletet díszbe öltöztetni a nappaliban, a konyhában vagy a gyerekszobában. A meghitt enteriőrök készítéséhez fontos a dekorációk megválasztása, amelyek arra szolgálnak, hogy az ünnepi hangulatunkat emeljék.

Ha ünnep van, akkor ajándékozunk, és a meglepetés még nagyobb élmény lesz, ha a csomagolás sem szokványos. Ugyanez vonatkozik az asztal megterítésére és díszítésére is.

Mindezek elkészítése sok kreativitást és időt igényel. Elkészíthetjük a dekorációt saját elképzeléseink szerint is, de ha nincs anynyi időnk, akkor segíthet az olyan szett beszerzése, amelyben minden együtt van, és kis időráfordítással igazán egyedi és izléses dekorációt, csomagolást készíthetünk. Ezek a kedves papírházikók tökéletesek lehetnek karácsonyi csomagolásnak, vagy akár az ünnepi teríték kiegészítéseinek. Piros bogyós és örökzöld növényekkel díszítve még izgalmasabb hatást érhetünk el. Világítófüzérrel összekötve lehetnek az ablak díszei, kis fényt adhatnak a télikertben, elegánsabbá tehetik a vacsoraasztalt.

Németh Edina
www.edinapaper.hu

1 Kellékek, és az egységcsomag előkészítése. Szükség lesz ollóra, sniccerre, ragasztópisztolyra vagy tubusos ragasztóra

2 A papírházikót először a hajtogatott felével vegyük a kezünkbe, majd fordítsuk az asztal felé, így könnyebb lesz a hajtogatás

3 A fülecskéket ragasztózzuk be, majd illesztjük össze

4 Hajtsuk be a doboz alját is. Ha a tetejét nyitva akarjuk hagyni, akkor szélesítsük ki a vágást, és illesztjük be a kéményt

5 A tető másik felét is hajtsuk le, így kinyitható marad a doboz. Ez a hely titkos üzenetnek, vagy picit rajzhoz is alkalmas

6 Pékszínnel rögzíthetjük a kártyát, és kis zölddel is díszíthetjük

Flora XXXII.
VIRÁGFESZTIVÁL
 XVI. KECELI ORSZÁGOS
 FAZEKAS KIÁLLÍTÁS
 2018. december 7-8-9.

www.kecel.hu

Fizessen elő most a Kertbarát Magazinra!

Fizessen elő egy évre a Kertbarát Magazinra 2018. november 23. és 2019. január 25. között és nyerjen!

Első 25 előfizetők az Oázis Kertészet 2000 Ft értékű vásárlási utalványát kapja, ami az ország bármelyik Oázis Aruházában levásárolható.

www.oazishu

FÜVÉSZKERT
 1083 Budapest, Illés u. 25.
 www.fuveszkert.org

December 1.:
 Kertészkedés mesehősökkel
 – Moha és Páfrány

NEMZETI BOTANIKUS KERT
 Vácrátót, Alkotmány u. 2-4.
 www.botanikuskert.hu

November 24. és december 8.,
 13.30–15.30: A Botanikus kert virágai – akvarellfestészeti foglalkozás
 (előzetes bejelentkezés: konczyongyi56@gmail.com)

Január 19.: Kerttörténeti séta

CSAPODY VERA NÖVÉNYBARÁT KÖR
 TIT Stúdió Egyesület (Bp., XI., Zsombolyai u. 6.).
 www.tit.hu

November 22., 17.00:
 Látogatás az Arnold Arborétumban (Dr. Szabó Krisztina)

December 6., 17.00:
 Ehető vadnövények és ismert kultúrnövények kreatív felhasználása (Nagy Z. Róbert)

December 20., 17.00: Évzáró ünnepség (zártkörű rendezvény, csak tagoknak)

MAGYAR KAKTUSZGYŰJTŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
 www.kaktuszgyujtok.hu

December 14., 17.00:
 Érdi kaktuszos karácsony (Érd, Szepes Gyula Művelődési Központ)

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVTÁR
 Budapest, Attila út 93.
 www.omgk.hu

December 11., 18.00:
 Természetfilm-klub
 Balogh István: Természetesen a Dinnyési-fertőn; Sáfrány József: Az én világom – a Risnyak

Kuponakció

Great British Growing Awards verseny legjobb kerti szerszám kategória nyertese

www.mtools.hu
 kedvezmény mértéke: 20%

Kupon lejáratási ideje: 2019. 02. 28.
Kuponkód: KM2018

Kedvezményes szálláslehetőség az Alsópere Panzióban és a Hubertus Turistaszállóban!

Foglaljon szállást **15% kedvezménnyel.**
 Az akció **2019. március 31-ig**, minimum 4 főre beérkező foglalásokra érvényes, a kupon felmutatásával.
 Foglalás: Turisztika@verga.hu
Kuponkód: KM2018

EGYEDI IGÉNYEKRE FEJLESZTVE

INNOVATÍV ÉS EGYEDŰLÁLLÓ KUTYAELEDELEK

ROVARFEHÉRJE RIZZSEL
 ROVARFEHÉRJE BORSÓVAL ÉS BURGONYÁVAL

GABONAMENTES VEGETÁRIÁNUS
 VEGETÁRIÁNUS

www.petzone.hu

Előfizetési megbízás
 Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapkézbesítőknél, e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, a +36-1-767-8262-es telefonszámon, vagy a honlapunkon: www.kertbaratmagazin.hu
 Kérjük olvashatóan tölts ki, s küldje a Magyar Posta Zrt. Levél Üzletág Központi Előfizetési és Árucsoport címére: 1900 Budapest

---

Előfizetem a Kertbarát Magazin című kiadványt.
 Előfizetési díj egy évre december 31-ig 3270 Ft, utána 3870 Ft

Név: _____
 Cím: _____
 Kelt: _____ év _____ hó _____ nap

aláírás _____

15% KEDVEZMÉNY MINDEN ÁLLATELEDELRE!
www.petzone.hu
kuponkód: KBM15

A kedvezménykupon beváltható 2018. 11. 23. – 2018. 12. 20-ig a www.petzone.hu weboldalon történő vásárlásokkor.
 A kedvezmény nem vonatkozik a táplálékingszóló termékekre!
 A kupon többször is felhasználható az akció időszaka alatt.
 Más kedvezménnyel nem vonható össze!

Ragcsálóriasztók
Szabaduljon meg hivatlan vendégeitől!

- egér, patkány
- nyest, görény
- kullancs, bolha
- galamb, seregély
- vakond
- pele

Forel Elektronikai Kft.
2800 Tatabánya,
Kossuth Lajos u. 30.
Tel./Fax: +36 34 316 673
e-mail: spuri@spuri.hu
www.spuri.hu

	MALI FŐVÁROSA	TÜSKÉS-DISZNO AZ EGYIK TERTŐ	A SZABAD-BAN	A TÖBBES-SZÁM JELE	BEOSZTÁS A HÖMÉRÖN	OKIRAT, OKMÁNY	NEM HISZEM EN AZTI	GARANCIA, RÖVIDEN	TISZTÁN HALL
1	MEGFEJTÉS, 4	S							Ó
2	MEGFEJTÉS, 3	P							
3	NEM SZERET, SÓTI								
4	MAGYAR, OLASZ AUTOJEL								
3	ÚTÓ-KÁRTYA								
2	NEUTRON, RÖVIDEN								
5	MUNKATÁRS, BIZ								
6	INGÓSÁG	SZ							
	DERŰS MARÓ ANYAGGAL KEZEL								
	PÁL UTCAI ÁRULÓ								
	HAGYMA-SZELETTI								
	MŰ-REPÜLŐ FIGURA								
	ÚJ NÉMÉTŰL								
	BŰNBAK, EGYENEMŰ HANGZÓI								
	SZEKÉRYNI TEHER								
	MESEBELI KANDÚR								

Szeptember-októberi számunk megfejtése: Radnóti Miklós: A mécsvirág kinyílik.
„... a nyír ezüstös ingben / immár avarban kószál, / s holnap vidékeinken / újból a sárga ősz jár.”

A felajánlott könyveket Pálincás János tiszakécskei; Szentei Ferencné nógrádsipeki; Tóth Sándorné debreceni rejtvenyfejtőinknek postázzuk.

Rejtveny

A bal felső sarokból kiindulva csigavonalban írja be a meghatározásokra adott válaszokat az ábrába! A megfejtések szótlanok alkotnak, azaz minden szó utolsó betűje egyben a következő szó kezdőbetűje is. Segítségül néhány betűt előre beírtunk. A rejtvenyábra kiemelt színnel jelölt függőleges sorában alakul ki a megfejtés, amely a karácsonyi ünnepkör egyik kedvelt növényének a neve.

A		K
	T	
A		U
Ú		G
L		

A beírás sorrendjében a meghatározások: gyümölcs, ami nem esik mesz-sze a fájától – tövises hajtású mézelő fa – tökfélé konyhakerti növény – kellemes szag – a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület címerállata (a legnehezebb röpképes madár) – mezei, évelő gyógynövény, nemesített változata a cikória – tenyésztett madár, fiókáit begytejfel eteti – ...borsó, a csicscriborsó népies neve

A megoldást küldje be címünkre! A helyes megfejtést beküldők között **egy nyertes részére könyvet** sorsolunk ki.

Címünk:
Kertbarát Magazin, 1591 Budapest, Pf.: 294.
Beküldési határidő: 2019. január 15.

A Kertbarát Magazin szeptember-októberi számában közölt rejtveny helyes megfejtéséért felajánlott könyvet Benedek Zoltánné törökszentmiklósi olvasónk nyerte.

www.spuri.hu

Szonikus madárriasztó

A szonikus madárriasztó környezetbarát módon tartja távol a madarakat előre rögzített természetes hangokkal, ragadozó madarak hangjával, valamint pisztolylövés hangjával. Így egy veszélyzóna jön létre a madarak számára, ahol a populáció drasztikusan csökken. Fő alkalmazási területek: mezőgazdasági tárolók, raktárak, erőművek, repülőterek stb.

Forel Elektronikai Kft., 2800 Tatabánya, Árpád út 61.
Tel./Fax: +36 34 316 673, e-mail: spuri@spuri.hu

HERBÁCIÓ

A NÉPI GYÓGYRECEPTEK MAGAZINJA

Közzététel: 2018. november 15-én

GYÓGYÍTÓ FENYŐFÉLÉK

ILLATGYERTYA KÉSZÍTÉSE
SZŐLŐLEVELEK-VÁR

fenyőfűró | fenyőcsele | boróka itóka | borókabőr | tuja tinktura | propoliszes méz | kamilla likőr | kamilla leves | kamilla süssi krém | olajos kivonatok | patkouri alkoholtmentes forrált bor | banán-rendhagyalm | fokhagymás tippok...

50. LAPSZÁM
13 Ft, 1000 Ft-ig
3000 RECEPTEK

NOVEMBER 15. KÖZÖTT!

HERBÁCIÓ

KÖZÖNSZÁM

LENYŰGŐZŐ LEVESEK

LEVES KÚRA
CSOKOLÁDÉLEVES
BANÁNLEVES

boróka | zabkák-levél | csabogócska | újléves | gyömbérléves | citromléves | narancsléves | jecterményes | édeskömbe | kókuszkrém | citromlé | citromlé | len-citromlé | pasztillák galéna | sóltörök | gyógyfű levesek | leves konyhaköcske | egyes levesek | lenn tippok | lenn-göngyölk

HERBÁCIÓ KÖZÖNSZÁM
2018.12. | 499 Ft
Közzététel: 2018. november 15-én

MINDEN, AMIT A LEVESEKRŐL TUDNI KELL!

Kaphatók az újságárusoknál november 15. és február 15. között!

Megjelent a legújabb Herbáció és a különszáma is "Lenyűgöző levesek" címmel!

www.herbacio.hu Tel.: 30/437 8900

Josera

petfood with passion

A téli sportok szerelmeseinek

mesterséges tartósítószer, színezék és ízfokozók hozzáadása nélkül

Kiváló minőségű állateledelek elérhető áron

www.petzone.hu

KÖVETKEZŐ SZÁMUNKBÓL

Madáretető-kisokos minden, amit tudnunk kell a nálunk telelő madárfajokról, a téli etetésükről, itatásukról és a madáretetőkről.

Retro szépségek a lakásban: milyen szobanövényeket kedveltek anyáink és nagyanyáink?

Törődünk a szobanövényekkel: tanácsokat, tippeket adunk gondozásukhoz.

Bemutatjuk az ébredező kert szépségeit.

Megjelenés:
2019.
január 25.

A sóskaborbolya kármínpiros termésfürtjei sokáig díszítik a cserjét, és kiváló táplálékként szolgálnak a nálunk telelő madarak számára.

Kertbarát
magazin

Készült a Kertészet és Szőlészet szerkesztőségében
Alapítva: 1977.
41. évfolyam, 2018/11-12. szám.
2018. november 23.

FŐSZERKESZTŐ:
BIZA KLÁRA
SZERKESZTŐ:
SÁRKÓZI JUDIT
TERVEZŐSZERKESZTŐ:
Végh György
OLVASÓSZERKESZTŐ:
Tömpe Anna
TITKÁRSÁG: Kiss Jánosné

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Postacím: 1591 Budapest, Pf. 294
Telefon: +36-1-273-2290
Fax: +36-1-470-0410
E-mail: titkarsag@kerteszeteszoleszet.hu

A címkép a Floradania felvétele

KIADJA
a Magyar Mezőgazdaság Kft.
Felelős kiadó:
SÁRI ENIKŐ ügyvezető igazgató
HÁJOS LÁSZLÓ ügyvezető igazgató

MBI MAGYAR
BRANDS

LAPTERJESZTÉS, PÉNZÜGY:
Laczó Angéla, Szabó Ildikó
MARKETING: Horváth Roland vezető,
Kovács Réka
ÜGYFÉLSZOLGÁLAT:
Husztiné Csekő Emma
Tel.: +36-1-470-0411, fax: +36-1-470-0410

HIRDETÉS:
Barsi Nóra
Tel.: +36-30-982-6369
barshi.nora@magyarmezogazdasag.hu
Dohány Árpád
Tel.: +36-70-232-4231
dohany.arpad@magyarmezogazdasag.hu
Kiss Jánosné
Tel.: +36-1-273-2285, +36-1-273-2290
titkarsag@kerteszeteszoleszet.hu

*Minden jog fenntartva!
A lapból értesítéseket átvenni csak a Kertbarát Magazinra való hivatkozással lehet.
A hirdetések és egyéb reklámkiadványok tartalmáért a kiadó felelősséget nem vállal.*

TERJESZTÉS:
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt.
Postacím: 1900 Budapest
Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, a www.posta.hu webshopban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, telefonon a +36-1-767-8262 számon, levélben a Magyar Posta Zrt. 1900 Budapest címen.
Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél: a www.posta.hu webshopban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), 1900 Budapest, +36-1-767-8262, hirlapelofizetes@posta.hu
Belföldi előfizetési díj egy évre 3870 Ft, fél évre 1935 Ft.
Árusítási úton terjeszti a Lapker Zrt., a POHÍRKER Zrt., valamint az alternatív terjesztők.

NYOMJA:
Ipress Center Central Europe Zrt.
2600 Vác, Nádas utca 8.
Felelős vezető: Borbás Gábor
A nyomdai megrendelés törzsszáma: Sz-12/99
Nyomás: 2018. november 16.
HU ISSN 0133-9435

www.magyarmezogazdasag.hu
– az Agrárhírporthál
Onlineüzletág-vezető: Práger Ádám
Szerkesztők: Mizsei Károly, Tóth-Gál Enikő

LAPOZZUNK AZ ÜNNEPEKRE!

FIZESSEN ELŐ KEDVENC LAPJÁRA MOST,
1,5 MILLIÓS ÖSSZNYEREMÉNY VÁRJA!

M-1943

VEGYEN RÉSZT A MAGYAR POSTA TÉLI
HÍRLAP-ELŐFIZETÉS AKCIÓJÁBAN ÉS NYERJEN!

Most kedvezményesen juthat hozzá a kedvenc lapjaihoz, és még nyerhet is! Ha október 1. és december 31. között legalább 3 hónapra, minimum 2 000 Ft értékben előfizet a postai országos terjesztésű lapok valamelyikére, Öné lehet a 1,5 milliós össznyeremény egyike!
Fődíj: 5 db 200 000 Ft értékű Posta Paletta Ajándékutalvány.

www.posta.hu/akciok/lapozzunk_az_unnepekre

ONLINE IS
RENDELHETŐ

Magyar Posta

Az Oázisban öröm a vásárlás

Az Oázis Kertészetben vásárolt vágott fenyőfa árából méterenként 1000 Ft levásárolható!*

Lucfenyő 3990 Ft-tól,
Nordmann fenyő 4990 Ft-tól,
Ezüstfenyő 4590 Ft-tól!

Válogatott, gyönyörű fenyőfajták jó áron! Csodás karácsonyi díszek, dekorációk és ajándéktárgyak legnagyobb kínálatából az Oázis Kertészetben válogathatsz! Nálunk még élő fát is kölcsönözhetsz! Ünnepi tippek és trendek: www.oazis.hu

Különleges díszek,
Karácsonyi csoda
hatalmas választék

*Vásárlónk a meghirdetett vágott fenyő vásárlása esetén - a méretkategória felső határának megfelelően - méterenként 1000 Ft-ról kap vásárlási kupont. A kupon 2018. december 27. és 2019. január 31. között váltható be, legalább 1000 Ft-os - kuponértéken felül fizetett - vásárlás esetén. Egy vásárlási alkalommal egy kupon váltható be. A kupon nem váltható be az akciós és leértékelt termékekre, valamint az áruházban megjelölt termékcsoporthoz. A megjelölt termékcsoporthoz áruházanként eltérhetnek egymástól. Az akció további részleteiről honlapunkon olvashatsz, a részletes levásárlási szabályzatot áruházainkban is megtalálod. Egyes fenyőméretekből hamar hiány alakulhat ki, ezért javasoljuk, hogy ne hagyd az utolsó pillanatra a fenyővásárlást!

Ajka
8400 Ipari Park, északi szektor
Budakeszi
Szőlőskert Ipari Park (A Tesconál)
Budapest Pasarét
1026 Zilah u. 6.
Budapest Kőbánya
1101 Kőbányai út 47.
Budapest Soroksár
1237 Helsinki út 80.
BP Rákosszentmihály
1162 Szlovák út 15.

Cegléd
2700 Külső-Jászberényi út 2.
Debrecen
4031 Balmazújvárosi út
(Auchan benzinkúttal szemben)
Diósd
2049 Diófásor u. 19.
(Az Intersparnál)
Hajdúnánás Mini*
4080 Szabadság u. 50.
Jászberény
5100 Nagykátai út 17.

Kecskemét
Budai út vége, a Tesco előtt
Keszthely
8360 Semmelweis u. 2.
Mohács
7700 Pécsi út, Ipari Park
Monor
4-es főút 32. km.
Nyíregyháza
4400 Korányi Frigyes út 204.
Szeged
6725 Alkony utca 3.

Székesfehérvár
8000 Holland fasor 1. (Az Auchannál)
Szolnok-Szajol
4-es főút 108. km.
Tatabánya
2800 Erdész u. 39. (A Dózsakertben)
Törökbálint
2045 Torbágy u. 4.
(Az Auchannal szemben)

*A mini aruházak teli nyitvatartásáról tájékoztó a honlapon.

www.oazis.hu